Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
11 päivänä heinäkuuta 2019[1 i]

Yhdistetyt asiat C-370/17 ja C-37/18

Caisse de retraite du personnel navigant professionnel de l'aéronautique civile (CRPNPAC)
vastaan
Vueling Airlines SA
(Ennakkoratkaisupyyntö – Tribunal de grande instance de Bobigny (Bobignyn alioikeus, Ranska))
ja
Vueling Airlines SA
vastaan
Jean-Luc Poignant

(Ennakkoratkaisupyyntö – Cour de cassation, chambre sociale (ylin tuomioistuin, sosiaalijaosto, Ranska))

Ennakkoratkaisupyyntö – Siirtotyöläiset – Sosiaaliturva – Sovellettava lainsäädäntö – Asetus (ETY) N:o 1408/71 – Työntekijöiden lähettäminen työhön toiseen jäsenvaltioon – 14 artiklan 1 kohdan a alakohta – Soveltamatta jättäminen kansainvälistä matkustajaliikennettä harjoittavien lentoyhtiöiden lentohenkilökunnan osalta – 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan i alakohta – Lentoyhtiöllä muun jäsenvaltion alueella kuin sen, missä sillä on kotipaikka, olevan sivutoimipaikan tai kiinteän toimipaikan palveluksessa olevat työntekijät – E 101 -todistus – Sitova vaikutus – Todistus, joka on hankittu tai johon on vedottu vilpillisesti – Petokseen syyllistynyttä työnantajaa vastaan nostettu siviilivastuuta koskeva kanne – Vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimen toimivalta todeta petos ja jättää todistus huomioimatta – Rikostuomion oikeusvoima siviilituomioon nähden – Siviilituomioistuimelle asetettu kielto jättää noudattamatta samoihin tosiseikkoihin perustuvaa rikostuomioistuimen ratkaisua, vaikka tämä ratkaisu olisi unionin oikeuden vastainen – Yhteensoveltumattomuus unionin oikeuden kanssa

1 Alkuperäinen kieli: ranska.

I Johdanto

1. E 101 -todistus [2] on asiakirja, jonka jäsenvaltion toimivaltainen laitos antaa sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun asetuksen (ETY) N:o 1408/71 [3] tietyn säännöksen nojalla ja kyseisen asetuksen täytäntöönpanomenettelystä annetun asetuksen (ETY) N:o 574/72 [4] mukaisesti. Kyseisellä todistuksella todistetaan, että unionin alueella liikkuva työntekijä on vakuutettu kyseisen jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmässä.

2. Unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että niin kauan kuin todistuksen antanut laitos ei ole peruuttanut tai mitätöinyt E 101 -todistusta, sillä on sitova vaikutus sen jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä, jonne kyseinen työntekijä menee työskentelemään, ja se sitoo näin ollen tämän jäsenvaltion laitoksia. Ne eivät siten voi vakuuttaa kyseistä työntekijää omassa sosiaaliturvajärjestelmässään. Vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimilla ei myöskään ole oikeutta tutkia E 101 -todistuksen pätevyyttä tämän todistuksen myöntämisen perustana olevien seikkojen osalta. Mahdolliset epäilykset E 101 -todistuksen pätevyydestä tai perusteltavuudesta on ratkaistava kyseisten jäsenvaltioiden laitosten välisellä vuoropuhelumenettelyllä, jonka vaiheet on vahvistettu unionin tuomioistuimen tuomioissa ja sen jälkeen kodifioitu unionin lainsäädännössä.

3. Tämän oikeuskäytännön tarkasteluun on kulutettu kosolti mustetta. Joidenkin näkemysten mukaan sillä tarjotaan valitettavaa suojelua yrityksille, jotka pyrkivät kiertämään sovellettavia sosiaaliturvasääntöjä apunaan laitokset, jotka jakelevat E 101 -todistuksia liian hölläkätisesti. Jotkut puolestaan pitävät sitä viimeisimpänä ilmauksena eri jäsenvaltioiden laitosten tarpeellisesta yhteistyöstä yhteensovittamisasetusten täytäntöönpanossa.

4. Ranskassa pääasioiden taustalla olevat tosiseikat ovat entisestään syventäneet tätä näkemyseroa. Vueling Airlines SA -yhtiölle (jäljempänä Vueling) annettiin vuonna 2012 rikostuomio, koska se oli Pariisin Charles-de-Gaullen lentoasemalla Roissyssa (Ranska) pitänyt palveluksessaan lentohenkilökuntaa, jota ei ollut vakuutettu Ranskan sosiaaliturvajärjestelmässä. Nämä henkilöt oli vakuutettu Espanjan sosiaaliturvajärjestelmässä ja asetettu lähetetyn työntekijän asemaan. Vueling oli hankkinut tästä tilanteesta E 101 -todistukset Espanjan toimivaltaiselta laitokselta, mutta Ranskan rikostuomioistuin jätti ne huomioimatta.

5. Ennakkoratkaisupyynnöt liittyvät tämän rikostuomion jälkivaiheisiin. Niiden esittäjinä ovat tribunal de grande instance de Bobigny (Bobignyn alioikeus, Ranska) ja Cour de cassation, chambre sociale (ylin tuomioistuin, sosiaalijaosto, Ranska), jotka kumpikin ovat saaneet käsiteltäväkseen samoihin tosiseikkoihin perustuvat korvausvaatimukset, joissa ovat vastakkain yhtäältä siviili-ilmailualan lentohenkilökunnan eläkekassa (Caisse de retraite du personnel navigant professionnel de l'aéronautique civile, jäljempänä CRPNPAC) ja toisaalta Jean-Luc Poignant ja Vueling ja jotka koskevat vahinkoa, joka ensiksi mainituille on väitetysti aiheutunut siitä, ettei kyseisiä henkilöitä vakuutettu Ranskassa. Kysymyksellä Vuelingin hankkimien E 101 -todistuksen sitovasta vaikutuksesta on ratkaiseva merkitys näihin ennakkoratkaisupyyntöihin annettavan vastauksen kannalta.

2 E 101 -todistus, jonka otsikko on "Sovellettavaa lainsäädäntöä koskeva todistus", on siirtotyöläisten sosiaaliturvan hallintotoimikunnan (jäljempänä hallintotoimikunta) laatima vakiomuotoinen lomake. Ks. neuvoston asetusten (ETY) N:o 1408/71 ja (ETY) N:o 574/72 soveltamiseksi tarvittavista mallilomakkeista (E 001, E 101, E 102, E 103, E 104, E 106, E 107, E 108, E 109, E 112, E 115, E 116, E 117, E 118, E 120, E 121, E 123, E 124, E 125, E 126 ja E 127) 17.3.2005 tehty hallintotoimikunnan päätös N:o 202 (2006/203/EY) (EUVL 2006, L 77, s. 1). E 101 -todistus muutettiin 1.5.2010 esitettäväksi asiakirjaksi A1. Pääasian tosiseikkojen tapahtuma-ajan huomioon ottaen käytän siitä tässä ratkaisuehdotuksessa nimitystä E 101 -todistus.

3 14.6.1971 annettu neuvoston asetus, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 18.12.2006 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1992/2006 (EUVL 2006, L 392, s. 1) (jäljempänä asetus N:o 1408/71).

4 [Asetuksen N:o 1408/71] täytäntöönpanomenettelystä 21.3.1972 annettu neuvoston asetus, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna asetuksella N:o 118/97, sellaisena kuin se on muutettuna 13.4.2005 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 647/2005 (jäljempänä täytäntöönpanoasetus N:o 574/72).

6. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämistä kysymyksistä kolmessa pyydetään siten unionin tuomioistuinta täsmentämään, sovelletaanko sen E 101 -todistuksen sitovaa vaikutusta koskevaa oikeuskäytäntöä silloinkin, kun vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuin toteaa, että todistus on hankittu tai siihen on vedottu vilpillisesti. Nämä kysymykset tarjoavat unionin tuomioistuimelle tilaisuuden määrittää tuomion Altun ym.,[5] jossa se lähtökohtaisesti myönsi, että E 101 -todistus ei sido vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuinta petostapauksessa, täsmällinen ulottuvuus. Nämä kysymykset vaativat myös lähempää paneutumista unionin oikeudessa tarkoitettuun petoksen käsitteeseen ja asetuksessa N:o 1408/71 annettuihin kansainvälistä liikennettä harjoittavien lentoyhtiöiden lentohenkilökuntaa koskevien sääntöjen, joita ei toistaiseksi ole tarkasteltu, tulkintaa tässä yhteydessä.

7. Tässä ratkaisuehdotuksessa ehdotan, että unionin tuomioistuin toteaa, että vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimella on oikeus jättää E 101 -todistus huomioimatta, jos sillä on käytössään tietoja, joista ilmenee, että todistus on hankittu tai siihen vedotaan vilpillisesti, toimivaltaisten laitosten vuoropuhelun kulusta riippumatta. Mielestäni sosiaalisen polkumyynnin[6] tehokas torjunta ja se luottamus, jota unionin tuomioistuin unionin oikeutta soveltavana tuomioistuimena tavanomaisesti osoittaa kansalliselle tuomioistuimelle sen varmistamisessa, että unionin oikeutta noudatetaan, edellyttävät tällaista ratkaisua.

8. Viimeinen ennakkoratkaisukysymys koskee unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatteen ja sen Ranskan oikeuden periaatteen välistä suhdetta, jonka mukaan rikostuomio on oikeusvoimainen siviilituomioon nähden. Viimeksi mainitun periaatteen nojalla ennakkoratkaisua pyytäneiden tuomioistuinten olisi tuomittava Vueling siviilioikeudellisessa menettelyssä pelkästään sen saaman aiemman rikostuomion perusteella siinäkin tapauksessa, että tämä tuomio on annettu unionin oikeuden vastaisesti. Muihin ennakkoratkaisukysymyksiin antamani vastaukset huomioon ottaen tästä kysymyksestä esittämäni huomautukset ovat lähinnä toissijaisia. Ehdotan kuitenkin, että unionin tuomioistuin toteaa, että unionin oikeus on esteenä viimeksi mainitun periaatteen soveltamiselle, jos osoitetaan, että rikostuomio on ristiriidassa unionin oikeuden kanssa.

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Unionin oikeus

9. Asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetään, että jollei tämän asetuksen 14–17 artiklasta muuta johdu, ”jäsenvaltion alueella työskentelevä henkilö on tämän valtion lainsäädännön alainen, vaikka hän asuu toisen jäsenvaltion alueella ja vaikka hänen työnantajanaan toimivan yrityksen tai yksityisen henkilön kotipaikka on toisen jäsenvaltion alueella”.

5 Tuomio 6.2.2018, Altun ym. (C-359/16, EU:C:2018:63; jäljempänä tuomio Altun).

6 Sosiaalisesta polkumyynnistä Euroopan unionissa 14.9.2016 annetun Euroopan parlamentin päätöslauselman (A8-0255/2016) määritelmän mukaan sosiaalisen polkumyynnin käsite ”kattaa lukuisia tarkoituksellisesti vääriä käytäntöjä sekä voimassa olevan unionin ja kansallisen lainsäädännön kiertämisen (mukaan luettuina lait ja yleisesti sovellettavat kollektiiviset sopimukset), jotka mahdollistavat vilpillisen kilpailun kehittymisen työvoima- ja toimintakustannusten laittoman minimoimisen avulla ja johtavat työntekijöiden oikeuksien loukkauksiin sekä työntekijöiden hyväksikäyttöön”.

10. Mainitun asetuksen 14 artiklassa, jonka otsikko on ”Palkatussa työssä olevia muita henkilöitä kuin merimiehiä koskevat erityissäännöt”, säädetään seuraavaa:

”Edellä 13 artiklan 2 kohdan a alakohdassa olevaa sääntöä sovelletaan ottaen huomioon seuraavat poikkeukset ja olot:

1) a) Jäsenvaltion alueella toimivan yrityksen palveluksessa tavallisesti työskentelevään henkilöön, jonka tämä yritys lähettää toisen jäsenvaltion alueelle suorittamaan siellä työtä tämän yrityksen palveluksessa, sovelletaan edelleen ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädäntöä edellyttäen, että tämän työskentelyn arvioitu kesto ei ole enempää kuin 12 kuukautta ja että häntä ei lähetetä korvaamaan toista työntekijää, jonka komennus on päättynyt.

   b) Jos tehtävän työn kesto ennalta arvaamattomista syistä on alun perin arvioitua pidempi ja on pidempi kuin 12 kuukautta, ensiksi mainitun valtion lainsäädäntöä sovelletaan edelleen työn päättymiseen saakka edellyttäen, että sen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen, jonka alueelle kysymyksessä oleva henkilö on lähetetty, tai tämän viranomaisen nimeämä toimielin, antaa siihen suostumuksensa; tällaista suostumusta on pyydettävä ennen alkuperäisen 12 kuukauden kauden päättymistä. Tällaista suostumusta ei kuitenkaan voida antaa kaudeksi, joka on pidempi kuin 12 kuukautta.

2) Kahden tai useamman jäsenvaltion alueella tavallisesti työskentelevään henkilöön sovelletaan seuraavalla tavalla määrättyä lainsäädäntöä:

   a) Matkustavan tai lentävän henkilökunnan jäsen yrityksessä, joka toisen lukuun tai omaan lukuunsa harjoittaa kansainvälistä liikennettä kuljettaen matkustajia tai tavaraa rautateitse, maanteitse, lentoteitse tai sisävesitse ja jolla on kotipaikka jäsenvaltion alueella, on viimeksi mainitun valtion lainsäädännön alainen seuraavin rajoituksin:

      i) jos kysymyksessä olevalla yrityksellä on sivutoimipaikka tai pysyvä edustusto [oikeammin: esim. kiinteä toimipaikka, kuten täytäntöönpanoasetuksessa] muun jäsenvaltion alueella kuin sen, missä sillä on kotipaikka, tällaisen sivutoimipaikan tai pysyvän edustuston palveluksessa oleva henkilö on sen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, jonka alueella tällainen sivutoimipaikka tai pysyvä edustusto sijaitsee; tai

      ii) jos henkilö pääasiallisesti työskentelee sen jäsenvaltion alueella, jossa hän asuu, hän on tämän valtion lainsäädännön alainen, vaikka yrityksen, jonka palveluksessa hän on, kotipaikka ei ole tällä alueella eikä sillä ole siellä sivutoimipaikkaa eikä pysyvää edustustoa;

_ _”

11. Asetusten N:o 1408/71 ja N:o 574/72 muuttamisesta oikeuksien yhdenmukaistamisen ja menettelyiden yksinkertaistamisen osalta annetulla asetuksella (EY) N:o 631/2004[7] asetukseen N:o 1408/71 lisätyn 84 a artiklan, jonka otsikko on ”Asetuksen soveltamisalaan kuuluvien laitosten ja henkilöiden väliset suhteet”, 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos tämän asetuksen tulkinnassa tai soveltamisessa ilmenee vaikeuksia, jotka voisivat vaarantaa asetuksen soveltamisalaan kuuluvan henkilön oikeudet, toimivaltaisen valtion laitoksen tai kyseisen henkilön asuinvaltion laitoksen on otettava yhteyttä laitokseen tai laitoksiin asianomaisessa jäsenvaltiossa tai asianomaisissa jäsenvaltioissa. Jos asiaa ei pystytä ratkaisemaan kohtuullisessa ajassa, kyseiset viranomaiset voivat kääntyä hallintotoimikunnan puoleen.”

7 31.3.2004 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EUVL 2004, L 100, s. 1)

12. Täytäntöönpanoasetuksen N:o 574/72 11 artiklan, jonka otsikko on ”Muodollisuudet lähetettäessä työntekijää muualle [asetuksen N:o 1408/71] 14 artiklan 1 kohdan ja 14 b artiklan 1 kohdan mukaisesti sekä [tämän] asetuksen 17 artiklan mukaan tehtyjen sopimusten mukaisesti”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Sellaisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen nimeämän laitoksen, jonka lainsäädäntöä sovelletaan, on annettava todistus siitä, että työntekijään sovelletaan tätä lainsäädäntöä määrättyyn päivään asti:

a) työntekijän tai hänen työnantajansa pyynnöstä asetuksen [N:o 1408/71] 14 artiklan 1 kohdassa ja 14 b artiklan 1 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa;

_ _”

13. Täytäntöönpanoasetuksen N:o 574/72 12 a artiklassa, jonka otsikko on ”Sellaisten henkilöiden osalta sovellettavat säännöt, joita tarkoitetaan [asetuksen N:o 1408/71] 14 artiklan 2 ja 3 kohdassa, 14 a artiklan 2–4 kohdassa ja 14 c artiklassa ja jotka normaalisti tekevät työtä tai harjoittavat itsenäisesti ammattia kahden tai useamman jäsenvaltion alueella”, säädetään seuraavaa:

”[Asetuksen N:o 1408/71] 14 artiklan 2 ja 3 kohtaa, 14 a artiklan 2–4 kohtaa ja 14 c artiklaa sovellettaessa noudatetaan seuraavia sääntöjä:

_ _

1 a. Jos [asetuksen N:o 1408/71] 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti henkilö, joka on matkustavan tai lentävän henkilökunnan jäsen kansainvälistä liikennettä harjoittavassa yrityksessä, on sen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, jonka alueella hänet työllistävän yrityksen sääntömääräinen kotipaikka tai liiketoimipaikka tai sivuliike tai kiinteä toimipaikka sijaitsee tai jonka alueella hän asuu ja pääasiallisesti työskentelee, kyseisen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen nimeämän laitoksen on annettava asianomaiselle henkilölle todistus siitä, että hän on sen lainsäädännön alainen.

_ _”

14. Asetus N:o 1408/71 ja täytäntöönpanoasetus N:o 574/72 on kumottu ja korvattu 1.5.2010 lähtien sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetulla asetuksella (EY) N:o 883/2004[8] ja sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen N:o 883/2004 täytäntöönpanomenettelystä annetulla asetuksella (EY) N:o 987/2009.[9] Pääasian tosiseikkoihin sovelletaan kuitenkin ajallisesti ensiksi mainittuja asetuksia.

B Ranskan oikeus

15. Työlain (code du travail), sellaisena kuin se on muutettuna 12.3.2007 annetulla asetuksella (ordonnance) nro 2007-329,[10] L. 8221-3 §:ssä, sellaisena kuin se oli voimassa tosiseikkojen tapahtuma-aikaan, säädetään seuraavaa:

”Pimeän työn teettämiseksi salaamalla toiminnan harjoittaminen katsotaan voittoa tavoitteleva tuotanto-, jalostus- tai korjaustoiminta, palvelujen tarjoaminen tai kaupankäynti, jota harjoittava henkilö on velvollisuuksiaan tarkoituksellisesti laiminlyöden

8 29.4.2004 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EUVL 2004, L 166, s. 1).

9 16.9.2009 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EUVL 2009, L 284, s. 1).

10 JORF 13.3.2007.

– –

2. – – jättänyt tekemättä sosiaaliturvalaitoksille taikka veroviranomaisille voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti annettavat ilmoitukset.”

16. Työlain, sellaisena kuin se on muutettuna määräyksellä nro 2007-329, L. 1262-3 §:ssä, sellaisena kuin se oli voimassa tosiseikkojen tapahtuma-aikaan, säädetään seuraavaa:

”Työnantaja ei voi vedota työntekijöiden lähettämiseen sovellettaviin säännöksiin, jos sen toiminta suuntautuu kokonaan kotimaan alueelle tai sen toiminta tapahtuu kotimaassa sijaitsevissa tiloissa tai siellä sijaitsevan infrastruktuurin avulla ja jos toimintaa harjoitetaan niistä käsin tavanomaisesti, pysyvästi ja jatkuvasti. Se ei voi vedota näihin säännöksiin muun muassa silloin, jos sen toiminta käsittää asiakkaiden hankintaa ja kartoitusta tai työntekijöiden palkkaamista kotimaassa.

Näissä tapauksissa työnantajan on noudatettava kotimaahan sijoittautuneisiin yrityksiin sovellettavia työlain säännöksiä.”

17. Siviili-ilmailulain (code de l’aviation civile), sellaisena kuin se on muutettuna 21.11.2006 annetulla asetuksella nro 2006-1425,[11] R. 330-2-1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Työlain L. 342-4:ää[12] sovelletaan lentoyhtiöihin niiden Ranskan alueella sijaitsevissa tukikohdissa.

Tukikohdalla tarkoitetaan tiloja tai infrastruktuuria, joista käsin yhtiö harjoittaa lentoliikennettä pysyvästi, tavanomaisesti ja jatkuvasti käyttäen tähän palkkaamiaan työntekijöitä ja jonne työntekijöiden työsuoritukset tosiasiallisesti keskittyvät. Tällaisella työntekijän työsuoritusten keskuspaikalla tarkoitetaan edellisissä säännöksissä paikkaa, jossa työntekijä tavanomaisesti suorittaa työtehtäviään tai jonne hän saapuu niitä suorittamaan ja josta hän poistuu suoritettuaan ne.”

III Pääasiat

A Rikosoikeudenkäynti Vuelingia vastaan

18. Vueling on kansainvälistä matkustajaliikennettä harjoittava lentoyhtiö, jonka kotipaikka on Barcelona (Espanja). Se aloitti 21.5.2007 lennot useisiin Espanjan kohteisiin Pariisin Charles-de-Gaullen lentoasemalta Roissysta (Ranska). Kyseiselle lentoasemalle perustamansa lentoliiketoiminnan ja omahuolintapalvelut se ilmoitti Bobignyn (Ranska) kauppa- ja yritysrekisteriin.

19. Toimivaltainen työsuojeluviranomainen laati tarkastusten jälkeen 28.5.2008 tarkastuspöytäkirjan, jossa todettiin Vuelingin teettäneen pimeää työtä. Siinä todettiin, että lentoyhtiöllä oli lentoasemalla hallinnolliset ja liikkeenjohdon toimitilat, tilat lentohenkilökunnan lepoa ja lentojen valmistelua varten sekä lipunmyyntitiskin ja matkustajien lähtöselvityksen valvontatilat. Yhtiön palveluksessa oli yhtäältä 50 matkustamomiehistöön kuuluvaa työntekijää ja 25 ohjaamomiehistöön kuuluvaa työntekijää, joiden työsopimukset olivat Espanjan lainsäädännön mukaisia, sekä toisaalta kolme maahenkilökuntaan kuuluvaa työntekijää (liiketoimintajohtaja, maapalvelujohtaja ja päämekaanikko), joiden työsopimukset olivat Ranskan lainsäädännön mukaisia.

11 JORF 23.11.2006.

12 Siviili-ilmailulain R. 330-2-1 §:n voimaantulon jälkeen L. 342-4 § korvattiin siviili-ilmailulain L. 1262-3 §:llä. R. 330-2-1 §:ää ei kuitenkaan tämän seurauksena muutettu.

20. Työsuojeluviranomainen totesi, että vain maahenkilökunnasta oli tehty ilmoitus Ranskan sosiaaliturvalaitoksille. Muulla henkilöstöllä oli E 101 -todistus, jolla todistetaan, että sen haltija, joka työskentelee väliaikaisesti Ranskassa, kuuluu työkomennuksensa ajan Espanjan sosiaaliturvajärjestelmään. Työsuojeluviranomainen totesi, että 48 työntekijää ei ennen työkomennustaan ollut tavallisesti työskennellyt Vuelingille ja että heidät oli palkattu alle 30 päivää ennen heidän komennustaan, jotkut vasta edellisenä tai samana päivänä, ja päätteli siitä, että heidät oli otettu palvelukseen tätä komennusta varten. Näistä työntekijöistä 21:n palkkatodistuksessa mainittiin Ranskassa oleva osoite, ja hyvin moniin työhön lähettämistä koskeviin ilmoituksiin oli merkitty väärä kotipaikka ja siten salattu se, että suurin osa lähetetyistä työntekijöistä ei asunut Espanjassa ja että jotkut heistä eivät olleet koskaan eläneet siellä. Kun lisäksi otettiin huomioon päättyneet työsopimukset, ilmeni, että yhteensä 103 työntekijää oli jätetty ilmoittamatta Ranskan sosiaaliturvajärjestelmään.

21. Työsuojeluviranomainen totesi myös, että Vuelingilla oli Pariisin Charles-de-Gaullen lentoasemalla siviili-ilmailulain R. 330-2-1 §:ssä tarkoitettu tukikohta, jonne lentohenkilöstö saapui työhön ja josta se poistui suoritettuaan työnsä. Työlain L. 1262-3 §:n mukaan Vueling ei siten voinut vedota työntekijöiden lähettämiseen sovellettaviin säännöksiin. Tässä yhteydessä työsuojeluviranomainen katsoi, että vaikka unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan E 101 -todistuksen perusteella voitiin olettaa työntekijän kuuluvan sosiaaliturvajärjestelmään, asiakirjan perusteella ei voitu pätevästi vedota työhön lähettämiseen. Se katsoi, että kyseessä oli selvä työhön lähettämistä koskeva petos, josta aiheutui vahinkoa paitsi lähetetyille työntekijöille, koska he eivät voineet saada sosiaaliturvajärjestelmään perustuvia oikeuksia, myös yhteiskunnalle, koska työnantaja ei ollut maksanut Ranskan järjestelmän mukaisia sosiaaliturvamaksuja.

22. Tämän tutkinnan perusteella Vueling asetettiin syytteeseen työlain L. 8221-3 §:n mukaisesta pimeän työn teettämisestä, koska se oli 21.5.2007–16.5.2008 tarkoituksellisesti harjoittanut Roissyssa matkustajalentoliikennettä tekemättä vaadittavia ilmoituksia sosiaaliturvalaitoksille ja muun muassa salannut Ranskassa harjoitetun toiminnan ja rinnastanut sen sääntöjenvastaisesti työntekijöiden lähettämiseen työhön toiseen jäsenvaltioon.

23. Tribunal correctionnel de Bobigny (Bobignyn alueellinen rikostuomioistuin, Ranska) vapautti 1.7.2010 antamallaan tuomiolla Vuelingin syytteistä.

24. Cour d'appel de Paris (Pariisin muutoksenhakutuomioistuin, Ranska) kumosi 31.1.2012 antamallaan tuomiolla ensimmäisessä oikeusasteessa annetun tuomion ja määräsi Vuelingin maksamaan 100 000 euron sakon. Kyseinen tuomioistuin katsoi yhtäältä, että tämä lentoyhtiö harjoitti toimintaa Ranskassa siviili-ilmailulain R. 330-2-1 §:ssä tarkoitetussa tukikohdassa ja että sen toiminta kuului siten työlain L. 1262-3 §:ssä tarkoitettuihin tilanteisiin. Kyseinen tuomioistuin katsoi, että kyseessä oli toiminnallisesti itsenäinen yksikkö, koska Vueling oli palkannut sitä varten johtajan. Tämä itsenäisyys tarkoitti myös sitä, että yhtiö ei voinut osoittaa organisaatioon perustuvaa yhteyttä palveluksessaan oleviin lähetettyihin työntekijöihin. Toisaalta kyseinen tuomioistuin katsoi, että Vueling oli tahallisesti rikkonut sovellettavia oikeussääntöjä etenkin ilmoittamalla 41:n niistä työntekijöistä, joille se haki kyseistä työkomennusjärjestelyä, asuinpaikaksi oman pääkonttorinsa osoitteen pystymättä antamaan varteenotettavaa selitystä, joka voisi kumota siihen kohdistuvan petosepäilyn. Cour d'appel de Paris myös katsoi, että vaikka E 101 -todistukset loivat olettaman kyseisten työntekijöiden kuulumisesta Espanjan sosiaaliturvajärjestelmään ja että vaikka tämä olettama sitoi Ranskan toimivaltaisia sosiaaliturvalaitoksia, todistukset eivät voineet estää Ranskan rikostuomioistuinta toteamasta, että tässä oli tahallisesti rikottu Ranskan oikeussääntöjä, joissa määritetään tällaisten työkomennusten pätevyyttä koskevat edellytykset.

25. Vueling teki asiassa kassaatiovalituksen. Cour de cassation hylkäsi tämän valituksen 11.3.2014 antamallaan tuomiolla. Se katsoi, että Vueling ei voinut vedota asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohtaan sisältyviin työntekijöiden lähettämistä koskeviin säännöksiin, koska sen toiminta Roissyssa oli tavanomaista, pysyvää ja jatkuvaa ja sitä harjoitettiin

kyseisellä alueella sijaitsevissa tiloissa tai käyttäen siellä sijaitsevaa infrastruktuuria ja koska se kuului siten L. 1263-3 §:ssä ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitetun sijoittautumisoikeuden piiriin. Vueling ei siten voinut vedota E 101 -todistuksiin, ja sen syyllistyminen työlain L. 8221-3 §:ssä tarkoitettuun pimeän työn teettämiseen oli näin näytetty toteen.

B Ranskan ja Espanjan laitosten välinen vuoropuhelu

26. Unionin tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmenee, että Seine-et-Marnen sosiaaliturvamaksujen perinnästä vastaava laitos (Union de recouvrement des cotisations de sécurité sociale et d'allocations familiales de Seine-et-Marne, Ranska; jäljempänä Urssaf) ilmoitti riidanalaiset tosiseikat 4.4.2012 päivätyllä kirjeellä Vuelingin esittämät E 101 -todistukset antaneelle laitokselle eli Cornellà de Llobregatin yleiselle sosiaaliturvalaitokselle (Tesoreria general de la seguridad social de Cornellà de Llobregat, Espanja) ja pyysi tätä peruuttamaan kyseiset todistukset.

27. Todistukset antanut laitos peruutti riidanalaiset E 101 -todistukset 17.4.2014 tekemällään päätöksellä. Se kuitenkin pysytti voimassa Vuelingin kyseisistä työntekijöistä Espanjan sosiaaliturvajärjestelmään suorittamat vakuutusmaksut, koska niitä koskeva palautusmahdollisuus oli jo vanhentunut.

28. Vueling vaati 29.5.2014 tähän päätökseen oikaisua ylemmältä viranomaiselta. Ylempi viranomainen hylkäsi oikaisuvaatimuksen 1.8.2014. Se kuitenkin peruutti alkuperäisen päätöksensä 5.12.2014 tekemällään päätöksellä "tehdäkseen työkomennustodistusten peruutuksen vaikutuksettomaksi" ja perusteli tätä sillä, että tosiseikkojen tapahtumisesta oli kulunut jo sen verran aikaa, että kyseisten työntekijöiden vakuuttamista Espanjan sosiaaliturvajärjestelmässä ei ollut tarkoituksenmukaista todeta aiheettomaksi, koska järjestelmään suoritettuja vakuutusmaksuja ei ollut enää mahdollista palauttaa. Lisäksi nämä työntekijät olivat saaneet vakuutusmaksujen perusteella tiettyjä etuuksia, joten he saattaisivat jäädä täysin vaille suojaa, jos heidän sosiaalivakuutuksensa peruutettaisiin. Tämän viranomaisen mukaan E 101 -todistusten peruuttaminen ei ollut perusteltua, koska niiden antaminen oli yksinkertaisesti vain seuraus siitä, että kyseiset työntekijät oli vakuutettu Espanjan sosiaaliturvajärjestelmässä.

29. Koska todistukset antaneelta laitokselta ei tällä välin ollut saatu minkäänlaista vastausta ja koska Cour de cassationin rikosjaosto oli 11.3.2014 pysyttänyt Vuelingin tuomion, Ranskan viranomaiset ottivat uudelleen yhteyttä Espanjan viranomaisiin 22. ja 23.10.2014.

30. Espanjan viranomaiset ilmoittivat Ranskan viranomaisille 9.12.2014 päivätyllä kirjeellä, että todistukset antanut laitos oli 5.12.2014 tehnyt lopullisen päätöksen, jolla riidanalaiset E 101 -todistukset pysytettiin voimassa. Espanjan viranomaiset toimittivat 11.12.2014 kyseisen päätöksen tiedoksi Ranskan viranomaisille.

31. Ranskan viranomaiset pyysivät 7.4.2015 päivätyllä kirjeellä todistukset antanutta laitosta harkitsemaan uudelleen kyseistä päätöstä. Ranskan ja Espanjan toimivaltaiset laitokset pitivät 24.6.2015 videoneuvottelun, jossa ei kuitenkaan päästy sopimukseen erimielisyyksistä.

C CRPNPAC:n kanne (asia C-370/17)

32. CRPNPAC nosti 11.8.2008 kanteen tribunal de grande instance de Bobignyssa. Kanteessa muun muassa vaadittiin korvauksia vahingosta, joka tälle eläkekassalle oli aiheutunut siitä, että Vuelingin palveluksessa Roissyssa työskennellyttä lentohenkilökuntaa ei ollut vakuutettu sen hallinnoimassa lisäeläkejärjestelmässä.

33. Tribunal de grande instance de Bobigny lykkäsi asian käsittelyä siihen asti, kunnes Vuelingia vastaan aloitetussa rikosoikeudenkäynnissä oli annettu lopullinen ratkaisu. Käsittelyä jatkettiin sen jälkeen, kun Cour de cassationin rikosasiainjaosto oli antanut tuomionsa 31.3.2014.

34. Tässä yhteydessä tribunal de grande instance de Bobigny pohtii, sovelletaanko E 101 -todistuksen sitovaa vaikutusta koskevaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä tilanteessa, jossa kyseiset työntekijät vastaanottavan jäsenvaltion rikostuomioistuin on tuominnut työnantajan pimeän työn teettämisestä, mikä tarkoittaa sitä, että kyseessä on ollut vilpillinen tarkoitus tai oikeuden väärinkäyttö.

35. Tässä tilanteessa tribunal de grande instance de Bobigny päätti 30.3.2017 tekemällään päätöksellä, joka saapui unionin tuomioistuimeen 19.6.2017, lykätä asian käsittelyä ja pyytää ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta.

D Poignantin kanne (asia C-37/18)

36. Vueling palkkasi 21.4.2007 Poignantin perämieheksi Espanjan lainsäädännön mukaan tehdyllä työsopimuksella. Hänet lähetettiin 14.6.2007 lisäsopimuksella työkomennukselle Pariisin Charles-de-Gaullen lentoasemalle.

37. Poignant irtisanoutui työstään 30.5.2008 päivätyllä kirjeellä vedoten muun muassa siihen, että hänen sopimusoikeudellinen asemansa oli Ranskan oikeuden perusteella lainvastainen, minkä jälkeen hän peruutti irtisanoutumisensa 2.6.2008 päivätyllä sähköpostiviestillä. Hän totesi 9.6.2008 päivätyllä kirjeellä työsopimuksensa päättyneen ja vetosi uudelleen tähän lainvastaisuuteen.

38. Poignant nosti 11.6.2008 conseil des prud'hommes de Bobignyssa (Bobignyn työtuomioistuin, Ranska) kanteen, jossa hän vaati, että hänen irtisanoutumisensa määritellään uudelleen työsopimuksen päättymisen toteamiseksi, joka tuottaa samat oikeusvaikutukset kuin työntekijän irtisanominen ilman todellista ja vakavaa syytä,[13] ja vaati erityisesti vahingonkorvauksia pimeän työn teettämisestä ja siitä, ettei hänestä ollut suoritettu vakuutusmaksuja Ranskan sosiaaliturvajärjestelmään.

39. Conseil des prud'hommes de Bobigny hylkäsi Poignantin vaatimukset 14.4.2011 antamallaan tuomiolla. Se katsoi, että Vueling oli asianmukaisesti noudattanut sovellettavia hallinnollisia menettelymääräyksiä muun muassa hankkimalla työntekijöilleen E 101 -todistukset Espanjan sosiaaliturvalaitoksilta. Kyseinen tuomioistuin myös totesi, että Poignantin työkomennus oli kestänyt alle vuoden ja että häntä ei ollut lähetetty kenenkään toisen henkilön sijaiseksi.

40. Cour d'appel de Paris kumosi työtuomioistuimen tuomion 4.3.2016 antamallaan tuomiolla. Se määräsi 31.1.2012 antamansa rikostuomion oikeusvoimaan vedoten Vuelingin maksamaan Poignantille muun muassa kiinteämääräisenä korvauksena suoritettavia vahingonkorvauksia pimeän työn teettämisestä ja siitä, että Ranskan sosiaaliturvajärjestelmään ei ollut maksettu vakuutusmaksuja.

41. Vueling teki kassaatiovalituksen. Tässä yhteydessä Cour de cassationin sosiaalijaosto totesi, että cour d'appel de Paris'n 31.1.2012 antamasta rikostuomiosta ilmenee, että kyseisellä lentoyhtiöllä oli riidanalaisten tosiseikkojen tapahtuma-aikaan tukikohta eli asetuksen
N:o 1408/71 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan i alakohdassa tarkoitettu sivutoimipaikka Roissyssa. Lisäksi se, että E 101 -todistukset, joihin Vueling vetoaa, oli annettu tämän asetuksen 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla, kun taas sen lentohenkilökunnan tilanne kuului todellisuudessa 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan i alakohdan soveltamisalaan, ja se, että kyseisten

13 Jos työntekijä irtisanoo yksipuolisesti työsopimuksensa sellaisten seikkojen vuoksi, joista hän moittii työnantajaansa, Ranskan oikeudessa tätä pidetään työsopimuksen päättymistä koskevana toteamisena, ja se tuottaa samat oikeusvaikutukset kuin työntekijän irtisanominen ilman todellista ja vakavaa syytä. Työntekijä voi kuitenkin purkaa työsopimuksen työnantajan rikkomusten perusteella vain, jos kyseessä on riittävän vakava laiminlyönti, joka estää työsuhteen jatkamisen. Jos näin ei ole, kyseisen toteamisen oikeusvaikutukset ovat samat kuin irtisanoutumisen.

työntekijöiden työskentelypaikaksi ilmoitettiin Pariisin Charles-de-Gaullen lentoasema, osoittavat jo sinänsä, että todistukset on hankittu vilpillisin keinoin. Cour de cassationin sosiaalijaosto pohtii, sovelletaanko tähän tilanteeseen E 101 -todistusten sitovaa vaikutusta koskevaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, joka vahvistettiin tuomiossa A-Rosa Flussschiff. [14]

42. Jos näin on, on selvitettävä, oliko unionin oikeuden ensisijaisuuden periaate esteenä sille, että cour d'appel de Paris, jota rikostuomion oikeusvoima kansallisen oikeuden mukaan sitoo siviilituomioon nähden, teki 4.3.2016 antamassaan tuomiossa johtopäätökset 31.1.2012 antamastaan rikostuomiosta ja pelkästään tämän aiemman rikostuomionsa perusteella tuomitsi Vuelingin maksamaan Poignantille vahingonkorvauksia.

43. Tässä tilanteessa Cour de cassationin sosiaalijaosto päätti 10.1.2018 tekemällään päätöksellä, joka saapui unionin tuomioistuimeen 19.1.2018, lykätä asian käsittelyä ja pyytää ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta.

IV Ennakkoratkaisukysymykset ja asian käsittely unionin tuomioistuimessa

44. Tribunal de grande instance de Bobigny esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset asiassa C-370/17:

”1) Onko vaikutus, joka liitetään E 101 -todistukseen, jonka on antanut [täytäntöönpanoasetuksen N:o 574/72] 11 artiklan 1 kohdan ja 12 a artiklan 1 a alakohdan mukaisesti sen jäsenvaltion viranomaisen nimeämä laitos, jonka sosiaaliturvalainsäädäntöä sovelletaan edelleen työntekijän tilanteeseen, säilytettävä silloinkin, kun E 101 -todistus on saatu turvautumalla petokseen tai oikeuden väärinkäyttöön, jonka on todennut lopullisesti sen jäsenvaltion tuomioistuin, jossa työntekijä työskentelee tai jossa hänen pitää työskennellä?

2) Jos tähän kysymykseen vastataan myöntävästi, onko E 101 -todistusten antaminen esteenä sille, että petokseen syyllistyneen työnantajan menettelyn takia vahinkoa kärsineet henkilöt saavat siitä korvauksen ilman, että työntekijöiden kuulumista E 101 -todistuksessa ilmoitettuihin järjestelmiin asetetaan kyseenalaiseksi työnantajaa vastaan nostetulla korvauskanteella?”

45. Cour de cassationin sosiaalijaosto esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset asiassa C-37/18:

”1) Sovelletaanko unionin tuomioistuimen tuomiossa A-Rosa Flussschiff [asetuksen N:o 1408/71] 14 artiklan 2 kohdan a alakohdasta omaksumaa tulkintaa sellaiseen lainvastaista pimeän työn teettämistä koskevaan asiaan, jossa E 101 -todistukset on annettu 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan perusteella [täytäntöönpanoasetuksen N:o 574/72] 11 artiklan 1 kohdan mukaisesti, vaikka tilanne kuului [asetuksen N:o 1408/71] 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan i alakohdan soveltamisalaan niiden työntekijöiden osalta, jotka työskentelevät sen jäsenvaltion alueella, jonka kansalaisia he ovat ja jossa toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneella lentoyhtiöllä on sivutoimipaikka, ja vaikka jo E 101 -todistuksesta, jossa työntekijän työskentelypaikaksi ilmoitetaan lentoasema ja työnantajaksi lentoyhtiö, voidaan päätellä, että todistus on hankittu vilpillisesti?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatetta tulkittava siten, että se on esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin, jota rikostuomioistuimen antaman tuomion oikeusvoima kansallisen oikeuden mukaan sitoo siviiliasiaa ratkaistaessa, velvoittaa siviilioikeudellisella tuomiollaan unionin oikeussääntöjen vastaisesti

14 Tuomio 27.4.2017 (C-620/15, EU:C:2017:309; jäljempänä tuomio A-Rosa Flussschiff).

annetun rikostuomioistuimen tuomion johdosta työnantajan maksamaan työntekijälle vahingonkorvauksia pelkästään sillä perusteella, että kyseinen työnantaja on saanut rikostuomion pimeän työn teettämisestä?”

46. Asiat C-370/17 ja C-37/18 yhdistettiin unionin tuomioistuimen presidentin 22.2.2018 tekemällä päätöksellä kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

47. Kirjallisia huomautuksia unionin tuomioistuimelle ovat jättäneet CRPNPAC, Poignant, Vueling, Ranskan ja Tšekin hallitukset, Irlanti sekä Euroopan komissio. Samat asianosaiset ja muut osapuolet Tšekin hallitusta lukuun ottamatta olivat edustettuina istunnossa, joka pidettiin 29.1.2019.

V Asian tarkastelu

A Alustavat huomautukset

48. E 101 -todistuksen sitovaa vaikutusta koskevaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä ei ole tässä tarpeen kerrata yksityiskohtaisesti.[15] Sen peruspiirteet tunnetaan hyvin: vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltainen laitos sen paremmin kuin sen tuomioistuimetkaan eivät voi jättää huomioimatta eivätkä varsinkaan kumota lähettävän jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen kyseisestä työntekijästä antamaa E 101 -todistusta.[16]

49. Kuten tämän ratkaisuehdotuksen johdannossa jo mainitsin, Ranskan tuomioistuimissa suhtautuminen tähän oikeuskäytäntöön ei ollut suinkaan ongelmatonta. Asia Vueling on tästä kuvaava esimerkki. Cour de cassationin rikosjaoston 31.3.2014 antama tuomio, jolla tämä tuomioistuin pysytti asianosaiselle pimeän työn teettämisestä annetun rikostuomion, ja tänä samana päivänä hyvin samankaltaisessa asiassa annettu tuomio easyJet[17] saivat jokseenkin laajalti huomiota. Yhtäältä näin oli siksi, että rikosjaosto ilmaisi kyseisissä tuomioissa hyväksyvänsä pääasiasta päättäneiden tuomioistuinten ratkaisun jättää huomioimatta näiden lentoyhtiöiden esittämät E 101 -todistukset, koska ne katsoivat, ettei niillä ollut merkitystä rikoksen luonnehdinnan kannalta. Toisaalta näin oli siksi, että rikosjaosto ei pyytänyt unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua tästä kysymyksestä.

50. Tämä ei kuitenkaan ollut mikään itsestään selvä ratkaisu, kun otetaan huomioon unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, sellaisena kuin se oli tosiseikkojen tapahtuma-aikaan. Tällaisen rikoksen aineellisena tunnusmerkkinä on nimittäin se, että työntekijöitä ei ole vakuutettu kansallisessa sosiaaliturvajärjestelmässä. Heidän vakuuttamistaan kyseisessä järjestelmässä voidaan edellyttää vain asetuksen N:o 1408/71 lainvalintasääntöjen perusteella. Näin ollen tämän rikoksen luonnehtimiseksi on ensin selvitettävä, onko kyseisiä sääntöjä sovellettu oikein. Unionin tuomioistuimen mukaan E 101 -todistuksella todistetaan paitsi se, että kyseinen työntekijä on vakuutettu sen antaneen laitoksen jäsenvaltion sosiaaliturvalainsäädännön mukaisesti, myös ne tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joihin vakuuttaminen perustuu.[18] Kyseisellä todistuksella siis osoitetaan, että työntekijöitä viimeksi vakuutettaessa on noudatettu näitä lainvalintasääntöjä. Näin ollen ei ole suinkaan ilmeistä, että vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuin saattaa, vaikka se ei lausukaan työntekijän vakuuttamisesta sinänsä vaan kyseisestä rikoksesta, evätä E 101 -todistukselta kaiken merkityksen ja tarkistaa itse, olivatko asetuksen N:o 1408/71 soveltamisedellytykset täyttyneet.

15 Viittaan tältä osin ratkaisuehdotukseeni A-Rosa Flussschiff (C-620/15, EU:C:2017:12, 44–55 kohta) ja ratkaisuehdotukseeni Altun ym. (C-359/16, EU:C:2017:850, 32–37 kohta).

16 E 101 -todistus voidaan antaa paitsi asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohtaan ja täytäntöönpanoasetuksen N:o 574/72 11 artiklan 1 kohtaan sisältyvien työntekijöiden lähettämiseen sovellettavien sääntöjen nojalla, myös eräiden muiden säännösten, kuten asetuksen N:o 1408/71 liikenteenharjoittajien matkustavaan tai lentävään henkilökuntaan sovellettavan 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan perusteella (ks. tämän ratkaisuehdotuksen 124 ja 134 kohta).

17 Cour de cassation, chambre criminelle, nro 11-88420.

18 Ks. tuomio 26.1.2006, Herbosch Kiere (C-2/05, EU:C:2006:69, 19 ja 32 kohta).

51. Rikosjaoston tuomioista käytyjen keskustelujen yhteydessä [19] Cour de cassation, joka oli saanut käsiteltäväkseen uuden pimeän työn teettämistä koskevan tapauksen, oli päättänyt täysistunnossa esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön, jossa sittemmin annettiin tuomio A-Rosa Flussschiff. Tässä ennakkoratkaisupyynnössä se kehotti unionin tuomioistuinta tarkistamaan E 101 -todistuksen sitovaa vaikutusta koskevaa oikeuskäytäntöään tai ainakin täsmentämään sitä, mikäli kyseessä oli ilmeinen virhe. Muistutan, että kyseisessä tuomiossa unionin tuomioistuin vahvisti tämän oikeuskäytännön ja totesi, että todistus sitoo vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuinta silloinkin, kun kyseessä on tällainen ilmeinen virhe. [20]

52. Tuomiossa A-Rosa Flussschiff unionin tuomioistuin jätti kuitenkin lausumatta mahdollisesta petostilanteesta. Tätä tilannetta käsiteltiin tuomiossa Altun. Jälkimmäisessä, suuren jaoston antamassa ratkaisussa unionin tuomioistuin myönsi ainakin lähtökohtaisesti, että vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuin voi jättää huomioimatta E 101 -todistuksen, jos se toteaa, että todistus on hankittu tai siihen on vedottu vilpillisesti.

53. Asiassa C-370/17 esitetyt kaksi ennakkoratkaisukysymystä ja asiassa C-37/18 esitetty ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys tarjoavat unionin tuomioistuimelle tilaisuuden täsmentää tuomion Altun ulottuvuutta. Pääasian olosuhteiden valossa ja unionin tuomioistuimelle esitetyt huomautukset huomioon ottaen tästä on mielestäni esitettävä kaksi selvennystä.

54. Ensinnäkin on täsmennettävä vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimelle annettua toimivaltaa jättää huomioimatta E 101 -todistus, joka on hankittu tai johon on vedottu vilpillisesti. Selitän, miksi asiaa käsittelevä tuomioistuin voi mielestäni jättää huomioimatta tällaisen todistuksen, jos sillä on käytettävissään petokseen viittaavaa objektiivista näyttöä, ja aivan asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdassa tarkoitetun toimivaltaisten laitosten välisen vuoropuhelun kulusta riippumatta [21] (osa B).

55. Toiseksi on syytä tarkastella unionin oikeudessa tarkoitettua petoksen käsitettä ja siinä yhteydessä täsmentää, miten asetukseen N:o 1408/71 sisältyviä sosiaaliturvasääntöjä sovelletaan lentoyhtiöiden lentohenkilökuntaan. Nähdäkseni, ja jollei ennakkoratkaisua pyytäneiden tuomioistuinten tekemistä tarkistuksista muuta johdu, pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset olosuhteet juuri ilmentävät tällaista petosta (osa C)

56. Vastauksessani asiassa C-37/18 esitettyyn toiseen ennakkoratkaisukysymykseen selitän, miksi unionin oikeus on mielestäni esteenä oikeusvoimaa koskevalle kansalliselle oikeussäännölle, jolla siviilituomioistuin velvoitetaan soveltamaan oikeusvoimaista rikostuomiota silloinkin, kun on näyttöä siitä, että tämä tuomio on unionin oikeuden vastainen (osa D).

19 Kyseiset tuomiot ovat muun muassa jakaneet kansallisen oikeuskirjallisuuden kahtia. Vastustajien joukosta ks. mm. Lhernould, J. P., "Une compagnie aérienne peut-elle détacher des navigants en France? L'étonnante leçon anti-européenne de la chambre criminelle à propos du formulaire E 101", *RJS*, 2014, ja puoltajien joukosta Muller, F., "Face aux abus et contournements, la directive d'exécution de la directive détachement est-elle à la hauteur?", *Dr. Soc.*, 2014, s. 788. Lisäksi komissio aloitti Vuelingista tehdyn kantelun johdosta EU Pilot -menettelyn Ranskaa vastaan. Kantelun käsittely kuitenkin lopetettiin tuomion A-Rosa Flussschiff julistamisen jälkeen.

20 Ks. tuomio A-Rosa Flussschiff, 61 kohta. Siinä unionin tuomioistuin tunnusti implisiittisesti mutta väistämättä, että se, onko kyse rikos- vai siviilioikeudellisesta menettelystä, ei vaikuta mitenkään E 101 -todistuksen sitovaan vaikutukseen, vaan todistus sitoo kaikkia jäsenvaltioiden tuomioistuimia. Ks. määräys 24.10.2017, Belu Dienstleistung ja Nikless (C-474/16, ei julkaistu, EU:C:2017:812, 17 kohta).

21 Katson, että ratkaisu, johon Ranskan rikostuomioistuimet päätyivät, on unionin oikeuden mukainen, vaikkakin sillä varauksella, että ne mielestäni jättivät jokseenkin hätiköidysti huomioimatta Vuelingin esittämät E 101 -todistukset ja niihin liittyvän unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön.

B Vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimen toimivalta jättää huomioimatta E 101 -todistus, joka on hankittu tai johon on vedottu vilpillisesti

57. E 101 -todistuksen tarkoituksena on varmistaa asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 1 kohdassa ilmaistun periaatteen kunnioittaminen, jonka mukaan työntekijään voidaan soveltaa vain yhtä sosiaaliturvalainsäädäntöä. Tällä todistuksella pyritään estämään jäsenvaltioiden arviointierot sen suhteen, mikä on sovellettava lainsäädäntö, sekä niistä johtuvat toimivaltaristiriidat. E 101 -todistus auttaa turvaamaan unionin alueella liikkuvien työntekijöiden ja näin myös heidän työnantajiensa oikeusvarmuuden. Näin se helpottaa työntekijöiden vapaata liikkuvuutta sekä palvelujen tarjoamisen vapautta unionissa. [22]

58. Nämä tavoitteet vaarantuisivat, jos E 101 -todistuksen maininnat eivät pääsääntöisesti sitoisi vastaanottavan jäsenvaltion laitoksia. Tunnustamalla tämän todistuksen sitovan vaikutuksen ja antamalla todistuksen myöntäneelle laitokselle yksinomaisen toimivallan peruuttaa se (joko omasta aloitteestaan tai vastauksena toisen jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen pyyntöön) unionin tuomioistuin pyrki estämään seuraukset, jotka tällä asiakirjalla nimenomaan pyritään välttämään: sen, että työntekijään sovellettavasta lainsäädännöstä on keskenään ristiriitaisia päätöksiä, ja tästä seuraavan kaksinkertaisten sosiaaliturvamaksujen perimisen. [23]

59. Tätä ratkaisua voidaan sitä paitsi perustella SEU 4 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla vilpittömän yhteistyön periaatteella. Tämän periaatteen mukaan jäsenvaltioiden toimivaltaisten laitosten on avustettava toisiaan asetuksessa N:o 1408/71 säädettyjen toimivaltasääntöjen soveltamisessa. Tästä seuraa joukko vastavuoroisia velvoitteita: todistuksen antanut laitos on velvollinen arvioimaan oikein asian kannalta merkityksellisiä tosiseikkoja soveltaakseen näitä sääntöjä ja siten takaamaan E 101 -todistuksessa olevien mainintojen paikkansapitävyyden; vastaanottavan jäsenvaltion laitosten on tässä yhteistyön hengessä lähtökohtaisesti tunnustettava todistuksen pätevyys, ja jos siinä olevien mainintojen paikkansapitävyyttä on syytä epäillä, ilmoitettava tästä todistuksen antaneelle laitokselle. Tällöin jälkimmäisen on tässä samassa hengessä arvioitava uudelleen, oliko todistuksen antaminen perusteltua. [24]

60. E 101 -todistuksella on oltava sitova vaikutus myös keskinäisen luottamuksen periaatteen valossa. [25] Tämä periaate edellyttää, että kukin jäsenvaltio pitää lähtökohtaisesti selvänä, että kaikki muut jäsenvaltiot noudattavat unionin oikeutta. [26] Kyseisen periaatteen mukaan vastaanottavan jäsenvaltion laitosten on siten oletettava, että todistuksen antanut laitos on sen antaessaan soveltanut asianmukaisesti asetuksen N:o 1408/71 lainvalintasääntöjä.

61. Kuten unionin tuomioistuin totesi tuomiossa Altun, E 101 -todistuksen sitovaa oikeusvaikutusta koskeva oikeuskäytäntö ei kuitenkaan saa johtaa siihen, että oikeussubjektit voisivat vedota unionin oikeussääntöihin vilpillisesti tai niitä väärinkäyttäen. [27]

62. Kyseisessä tuomiossa unionin tuomioistuin muistutti, että unionin oikeudessa on ilmaistu yleinen periaate, jonka mukaan vilppi ja oikeuden väärinkäyttö on kielletty, ja että oikeussubjektien on noudatettava sitä. Unionin lainsäädännön soveltamista ei näet voida ulottaa niin laajalle, että sen avulla voitaisiin vilpillisesti tai väärinkäytöksin hyötyä unionin oikeudessa määrätyistä tai säädetyistä eduista. [28]

22 Ks. ratkaisuehdotukseni Altun ym. (C-359/16, EU:C:2017:850, 35 kohta).

23 Ks. ratkaisuehdotukseni Altun ym. (C-359/16, EU:C:2017:850, 36 kohta).

24 Ks. vastaavasti tuomio Altun, 37–39 ja 41–43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

25 Tuomio Altun, 39 ja 40 kohta.

26 Ks. erityisesti tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (tuomioistuinjärjestelmän puutteet) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

27 Tuomio Altun, 48 kohta.

28 Ks. tuomio Altun, 49 kohta. Ks. myös tuomio 22.11.2017, Cussens ym. (C-251/16, EU:C:2017:881, 27, 30, 31 ja 33 kohta).

63. Tämän yleisen periaatteen mukaisesti unionin tuomioistuin totesi mainitussa tuomiossa, että vilpillisesti hankitulla E 101 -todistuksella ei voi olla samaa sitovaa vaikutusta. Lähtökohtaisesti se myönsi, että vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuin on toimivaltainen jättämään huomioimatta E 101 -todistuksen ja tekemään kansallisessa oikeudessa edellytetyt johtopäätökset siitä, ettei sovellettavia sosiaaliturvasääntöjä ole noudatettu, kun se toteaa objektiivisten seikkojen perusteella [29] – ja edellyttäen, että asianomaisella henkilöllä on mahdollisuus kiistää nämä seikat oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takaamista koskevien vaatimusten mukaisesti –, että todistus on hankittu tai siihen on vedottu vilpillisesti. [30]

64. Unionin tuomioistuin kuitenkin myönsi vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimelle tämän toimivallan jokseenkin erikoisessa asiayhteydessä. Asiassa, jossa annettiin tuomio Altun, vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltainen laitos, joka oli todennut tiettyjen seikkojen viittaavan siihen, että E 101 -todistukset oli hankittu vilpillisin keinoin, oli lähettänyt todistuksen antaneelle laitokselle perustellun pyynnön sen uudelleen arvioimiseksi tai peruuttamiseksi. Viimeksi mainittu laitos oli vastannut pyyntöön vasta yli puolentoista vuoden kuluttua saatuaan ensin muistutuksen ja oli toimittanut todistuksista yhteenvedon, jossa ilmoitettiin niiden voimassaoloaika ja täsmennettiin, että kyseiset työnantajat olivat todistusten antamisajankohtana täyttäneet työntekijöiden lähettämistä koskevat edellytykset. Vastauksessaan se ei kuitenkaan ollut ottanut huomioon ensiksi mainitun laitoksen sen tietoon saattamia seikkoja. [31] Tässä tilanteessa unionin tuomioistuin totesi seuraavaa:

”– – silloin, kun sen vuoropuhelun puitteissa, josta säädetään asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdassa, sen jäsenvaltion laitos, jonne työntekijät on lähetetty, saattaa E 101 -todistukset antaneen laitoksen tarkasteltavaksi konkreettisia seikkoja, joiden perusteella on aihetta ajatella, että todistukset on hankittu vilpillisesti, jälkimmäisen laitoksen tehtävänä on arvioida näiden seikkojen valossa uudelleen, oliko todistusten antaminen perusteltua, ja tarvittaessa peruutettava todistus – –. Ellei todistuksen antanut laitos ryhdy kohtuullisessa määräajassa tähän uuteen arviointiin, näihin seikkoihin on voitava vedota oikeudenkäynnissä, jotta sen jäsenvaltion tuomioistuimelta, jonne työntekijä on lähetetty, saataisiin ratkaisu kyseisten todistusten sivuuttamisesta.” [32]

65. Tätä kohtaa voidaan kuitenkin tulkita kahdella eri tavalla. *Yhtäältä* on mahdollista Vuelingin, Tšekin hallituksen, Irlannin ja komission tapaan katsoa, että unionin tuomioistuin tarkoitti tällä lausumallaan sanoa, että vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimen toimivalta jättää huomioimatta E 101 -todistus, joka on hankittu tai johon on vedottu vilpillisesti, määräytyy sen mukaan, miten toimivaltaisten viranomaisten välinen vuoropuhelu, sellaisena kuin siitä säädetään asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdassa, on edennyt. Tarkemmin sanottuna kyseisellä tuomioistuimella on tällainen toimivalta, jos seuraavat kaksi *edellytystä* täyttyvät *samanaikaisesti*: 1) vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltainen laitos on saattanut todistuksen antaneen laitoksen tarkasteltavaksi konkreettisia seikkoja, joiden perusteella on aihetta ajatella, että E 101 -todistus on hankittu vilpillisesti, ja 2) jälkimmäinen laitos ei ole näiden seikkojen valossa tutkinut todistusta uudelleen kohtuullisessa määräajassa.

66. *Toisaalta* kyseinen kohta voidaan, kuten Poignant ja CRPNPAC väittävät, ymmärtää siten, että unionin tuomioistuin ei tarkoittanut siinä määrittää mitään yleisiä edellytyksiä, vaan ainoastaan antaa käsiteltävän asian tosiseikkoihin perustuvan vastauksen, rajoittamatta kuitenkaan vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaa muissa asioissa.

29 Unionin oikeuden mukaisista petoksen tunnusmerkeistä ja näytöstä, jonka perusteella petos voidaan todeta, ks. tämän ratkaisuehdotuksen osa C.

30 Ks. tuomio Altun, 55, 56 ja 60 kohta.

31 Ks. tuomio Altun, 20 ja 21 kohta.

32 Tuomio Altun, 54 ja 55 kohta.

67. Muistutan, että toimivaltaisten viranomaisten välisen vuoropuhelun osalta pääasian olosuhteet eroavat merkittävästi tuomion Altun taustalla olleista olosuhteista.[33] Asianosaiset ja muut osapuolet ovat erimielisiä siitä, saattoivatko Ranskan rikostuomioistuimet – ja voivatko ennakkoratkaisua pyytäneet tuomioistuimet – tässä tilanteessa jättää huomioimatta riidanalaiset E 101 -todistukset.

68. Mielestäni tuomiota Altun ei voida tulkita siten, että sillä rajoitetaan vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaa jättää E 101 -todistus huomioimatta, jos sillä on käytettävissään objektiivista näyttöä petoksesta. Kyseisessä tuomiossa esitettyjä asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdassa tarkoitettuun toimivaltaisten toimielinten väliseen vuoropuheluun liittyviä seikkoja ei voida tulkita tämän toimivallan edellytykseksi (1). Siltä varalta, että unionin tuomioistuin on tästä eri mieltä, selitän seuraavaksi syyt, joiden vuoksi näiden edellytysten on joka tapauksessa katsottava täyttyvän pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa (2).

1. Toimivaltaisten viranomaisten välisen vuoropuhelun eteneminen ei vaikuta vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaan jättää huomioimatta E 101 -todistus, joka on hankittu tai johon on vedottu vilpillisesti

69. Ehdottamani tulkinta perustuu mielestäni petoksen ja väärinkäytön kieltoa koskevan unionin oikeuden yleisen periaatteen asianmukaiseen soveltamiseen (a). Sitä, että rajoitettaisiin vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaa jättää huomioimatta E 101 -todistus, joka on hankittu tai johon on vedottu vilpillisesti, ei voida perustella millään niistä syistä, joihin E 101 -todistuksen tavanomainen sitova vaikutus perustuu (b–d). Asiassa C-37/18 tätä tulkintaa tukevat myös perusteet, jotka koskevat tehokasta suojaa, johon työntekijällä on oltava oikeus silloin, kun hänen työnantajansa on syyllistynyt petokseen (e). Mainitulla tulkinnalla ei mielestäni myöskään vaaranneta tähän todistukseen perustuvaa järjestelmää (f).

a) Petoksen ja väärinkäytön kieltoa koskeva yleinen periaate

70. Tulkinta, jonka mukaan vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimella on toimivalta jättää E 101 -todistus huomioimatta, jos se objektiivisen näytön perusteella toteaa, että todistus on hankittu tai siihen on vedottu vilpillisesti, on mielestäni suora ja väistämätön seuraus periaatteesta, jonka mukaan oikeussubjektit eivät voi vedota oikeussääntöihin vilpillisesti tai niitä väärinkäyttäen.

71. Tähän yleiseen periaatteeseen liittyvän unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan petos tai unionin oikeuden väärinkäyttö johtaa silloin, kun se todetaan objektiivisten seikkojen perusteella, siihen, että *asianomaiselta henkilöltä evätään haluttu oikeus tai etu*, mikä on ainoastaan seuraus siitä toteamuksesta, etteivät halutun oikeuden tai edun saamiselle asetetut objektiiviset edellytykset todellisuudessa täyty petoksen tai oikeuden väärinkäytön tapauksessa.[34]

72. Unionin tuomioistuin korosti painokkaasti tätä ratkaisua viimeaikaisissa tuomioissaan N Luxembourg 1 ym.[35] ja T Danmark ja Y Denmark,[36] jotka annettiin laajennetussa kokoonpanossa. Kyseisissä tuomioissa se myös vahvisti, että kansallisella tuomioistuimella, joka toteaa, että unionin oikeuden säännöksiä on käytetty väärin tai petollisesti, ei ole unionin oikeuden nojalla pelkästään *mahdollisuutta*, vaan *velvollisuus* evätä asianomaiselta henkilöltä näihin säännöksiin perustuva etu.[37]

33 Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 26–31 kohta.

34 Ks. tuomio 22.11.2017, Cussens ym. (C-251/16, EU:C:2017:881, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

35 Tuomio 26.2.2019 (C-115/16, C-118/16, C-119/16 ja C-299/16, EU:C:2019:134, 96–102 kohta).

36 Tuomio 26.2.2019 (C-116/16 ja C-117/16, EU:C:2019:135, 70–76 kohta).

37 Ks. tuomio 26.2.2019, N Luxembourg 1 ym. (C-115/16, C-118/16, C-119/16 ja C-299/16, EU:C:2019:134, 110 ja 120 kohta) ja tuomio T Danmark ja Y Denmark (C-116/16 ja C-117/16, EU:C:2019:135, 76 ja 82 kohta).

73. Tämän yleisen periaatteen mukaisesti vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimella on, jos sillä on käytettävissään tietoja, joiden perusteella voidaan todeta, että E 101 -todistus on hankittu tai siihen on vedottu vilpillisesti, paitsi *toimivalta* myös *velvollisuus jättää tämä todistus huomioimatta*.

74. Vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen ja todistuksen antaneen laitoksen asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdan nojalla E 101 -todistuksen pätevyydestä käymän vuoropuhelun kulku ei mielestäni vaikuta pätevästi ensimmäisen jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaan jättää kyseinen todistus huomioimatta edellisessä kohdassa tarkoitetun kaltaisissa olosuhteissa. [38]

75. Tältä osin totean Vuelingin, Tšekin hallituksen, Irlannin ja komission tuomiosta Altun tekemän sen tulkinnan mukaisesti, joka esitettiin edellä tämän ratkaisuehdotuksen 65 kohdassa, että jos vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen ei ole osoittanut todistuksen antaneelle laitokselle pyyntöä E 101 -todistuksen uudelleen arvioimiseksi, jos kohtuullista aikaa pyynnön esittämisestä ei ole kulunut tai jos jälkimmäinen laitos on vastannut pyyntöön määräajassa ja vahvistanut, että sille toimitettujen tietojen perusteella mitään petosta ei ole tapahtunut, vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuin ei voi jättää E 101 -todistusta huomioimatta, vaikka sillä olisikin objektiivista näyttöä petoksesta.

76. Mielestäni tällainen lopputulos olisi kuitenkin ristiriidassa edellä mainitun yleisen periaatteen kanssa ja johtaisi lopputulokseen, jota oikeusunionissa ei voida hyväksyä, eli yhtäältä siihen, että tekijät voisivat hyötyä vilpillisestä menettelystään, ja toisaalta siihen, että kyseinen tuomioistuin joutuisi tietyissä tapauksissa sallimaan petoksen tai jopa seisomaan sen takana. [39]

77. On korostettava, että petokset haittaavat perustavanlaatuisesti yleistä järjestystä sekä vastaanottavassa jäsenvaltiossa että koko unionissa, jotka mielestäni tarkoittavat yhtä ja samaa silloin, kun kyse on sosiaaliturvaan liittyvistä petoksista. [40] Kansallisten tuomioistuinten tehtävä on siten unionin oikeutta soveltavina tuomioistuimina ja tämän yleisen järjestyksen valvojina tehdä viran puolesta loppu näistä haitallisista vaikutuksista. Tätä toimivaltaa ei pitäisi voida rajoittaa millään tavalla, eikä yksikään syistä, jotka ovat tavallisesti E 101 -todistuksen sitovan vaikutuksen taustalla, myöskään oikeuta tekemään niin.

b) Vilpittömän yhteistyön periaate

78. Ensinnäkään vilpittömän yhteistyön periaatteella, sellaisena kuin se on pantu täytäntöön asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdassa, ei voida perustella tällaista petoksen ja väärinkäytön kiellon rikkomista.

79. Jäsenvaltioiden laitosten on toki tehtävä keskenään yhteistyötä asetuksen N:o 1408/71 soveltamisessa. Vilpittömän yhteistyön periaate velvoittaa vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen ottamaan yhteyttä todistuksen antaneeseen laitokseen silloin, kun sillä on näyttöä siitä, että E 101 -todistukseen kohdistuu petos, jotta asianomainen laitos voi tarkastella uudelleen sitä, oliko todistuksen antaminen perusteltua, ja arvioida, onko se peruutettava tai mitätöitävä. [41]

38 Ks. vastaavasti julkisasiamies Lenzin ratkaisuehdotus Calle Grenzshop Andresen (C-425/93, EU:C:1995:12, 63 kohta). Ks. analogisesti tuomio 27.9.1989, van de Bijl (130/88, EU:C:1989:349, 20–27 kohta) ja julkisasiamies Darmonin ratkaisuehdotus van de Bijl (130/88, ei julkaistu, EU:C:1989:157, 17 kohta). Ks. myös julkisasiamies Mischon ratkaisuehdotus Paletta (C-45/90, ei julkaistu, EU:C:1991:434, 29–34 kohta) ja tuomio 2.5.1996, Paletta (C-206/94, EU:C:1996:182, 24–28 kohta). Näissä tuomioissa unionin tuomioistuin myönsi, että jäsenvaltion tuomioistuin voi jättää huomioimatta tietyt toisen jäsenvaltion laitosten antamat ja ensiksi mainitun jäsenvaltion laitoksia lähtökohtaisesti sitovat asiakirjat, jos kyseessä on petos. Se hylkäsi väliintulijoiden kyseisissä asioissa esittämät ehdotukset toimielinten välisen yhteistyön asettamisesta etusijalle.

39 Ks. ratkaisuehdotukseni Altun ym. (C-359/16, EU:C:2017:850, 44 kohta).

40 Ks. jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen 82 kohdassa esittämäni näkemykset.

41 Ks. ratkaisuehdotukseni Altun ym. (C-359/16, EU:C:2017:850, 71 kohta).

80. Vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltainen laitos ei siten voi välttää kokonaan vuoropuhelua todistuksen antaneen laitoksen kanssa edes petostapauksessa.[42] Tällaisesta vilpittömän yhteistyön periaatteen loukkaamisesta voidaan etenkin, jos se on ollut järjestelmällistä, määrätä seuraamuksia jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevassa menettelyssä.

81. Mielestäni tällä välttämättömällä yhteistyöllä ei kuitenkaan voida oikeuttaa sitä, että rajoitetaan vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaa todeta E 101 -todistukseen kohdistuva petos. Kyseisen tuomioistuimen on asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdassa tarkoitetun toimivaltaisten laitosten välisen vuoropuhelun kulusta riippumatta voitava jättää E 101 -todistus huomioimatta, jos sillä on näyttöä siitä, että todistus on hankittu tai siihen on vedottu vilpillisesti, ja että näin on huolimatta siitä, onko kanteen nostanut kyseisen jäsenvaltion toimivaltainen laitos, lausuuko kyseinen tuomioistuin asianomaisten kolmansien osapuolten, kuten petoksen uhreiksi joutuneiden työntekijöiden, nostamasta korvauskanteesta vai onko kantajana tähän todistukseen vetoava yksityinen oikeussubjekti.

82. Tuomioistuimia ei nimittäin voida estää puuttumasta sosiaaliturvapetoksiin pelkästään laitosten välisen yhteistyön edistämiseen vedoten. Tällaisten petosten tehokas torjunta on aivan *ehdoton vaatimus*. Jäsenvaltioiden tasolla E 101 -todistusten antamiseen liittyvät petokset nimittäin vaarantavat sosiaaliturvajärjestelmien johdonmukaisuuden ja taloudellisen tasapainon, ja unionin tasolla ne ovat omiaan haittaamaan taloudellista yhteenkuuluvuutta ja sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa vääristämällä kilpailuedellytyksiä.[43]

83. Vaikka toimivaltaisten laitosten välinen tiivis ja tehokas yhteistyö on keskeinen tekijä petoksia torjuttaessa,[44] tällä yhteistyöllä ei kuitenkaan unionin oikeuden nykytilassa ole mitään sitovaa kehystä, joka mahdollistaisi sen, että se aina toimisi melko nopeasti ja tehokkaasti tällä alalla.[45] On nimittäin muistutettava, että unionin oikeuteen ei toistaiseksi sisälly minkäänlaisia E 101 -todistusten antamis- tai uudelleentarkastelumenettelyjä, koska ne kuuluvat kunkin jäsenvaltion kansallisen oikeuden soveltamisalaan, eikä toimivaltaisten laitosten väliselle yhteydenpidolle ole asetettu mitään ehdottomia määräaikoja.[46]

84. Jos toimivaltaisten viranomaisten välillä on erimielisyyksiä, sovittelumenettelyn aloittaminen hallintotoimikunnassa on sekin omiaan pitkittämään aikaa ennen seuraamusten määräämistä. Hallintotoimikunnan päätöksillä ei sitä paitsi ole sitovia oikeusvaikutuksia.[47] Petostentorjunnan rajoittaminen pelkästään tähän yhteistyöhön tarkoittaisi sitä, että tätä torjuntaa ei tosiasiallisesti voitaisi toteuttaa riittävän tehokkaasti.

42 Ks. vastaavasti tuomio 11.7.2018, komissio v. Belgia (C-356/15, EU:C:2018:555, 105 kohta), jossa unionin tuomioistuin totesi, että asiassa kyseessä ollut lainsäädäntö, jolla pyrittiin estämään se, että E 101 -todistuksia hankitaan tai niihin vedotaan vilpillisesti, ei täyttänyt tuomion Altun vaatimuksia, koska siinä ei muun muassa säädetty viranomaisen velvollisuudesta aloittaa asetuksissa N:o 883/2004 ja N:o 987/2009 tarkoitettu vuoropuhelu- ja sovittelumenettely.

43 Ks. ratkaisuehdotukseni Altun ym. (C-359/16, EU:C:2017:850, 46 kohta). Ks. myös em. 14.9.2016 annettu Euroopan parlamentin päätöslauselma sosiaalisesta polkumyynnistä Euroopan unionissa. Verotuksellisesta polkumyynnistä ks. analogisesti tuomio 26.2.2019, N Luxembourg 1 ym. (C-115/16, C-118/16, C-119/16 ja C-299/16, EU:C:2019:134, 107 kohta) ja tuomio T Danmark ja Y Denmark (C-116/16 ja C-117/16, EU:C:2019:135, 79 kohta).

44 Ks. petosten ja virheiden torjuntaa koskevasta yhteistyöstä [asetuksen N:o 883/2004] ja [asetuksen N:o 987/2009] puitteissa 18.3.2010 annettu hallintotoimikunnan päätös N:o H5, johdanto-osan neljäs perustelukappale (2010/C 149/05) (EUVL 2010, C 149, s. 5).

45 Ks. analogisesti julkisasiamies Darmonin ratkaisuehdotus van de Bijl (130/88, ei julkaistu, EU:C:1989:157, 17 kohta).

46 Muistutettakoon, että tällaisista määräajoista annetuilla hallintotoimikunnan päätöksillä ei ole sitovaa vaikutusta. Huomautan kuitenkin, että yhteensovittamisasetusten muuttamisesta annetussa lainsäädäntöehdotuksessa, joka on parhaillaan unionin lainsäätäjän käsittelyssä, ehdotetaan, että tähän asetukseen sisällytettäisiin määräajat, joihin mennessä E 101 -todistuksen antaneen laitoksen on tarkasteltava uudelleen sitä, oliko todistuksen antaminen perusteltua, ja tarvittaessa oikaistava tai peruutettava todistus, jos toisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen sitä pyytää. Jos todistuksen antanut laitos havaitsee kiistattomasti, että asiakirjan hakija on tehnyt petoksen, asiakirjan antaneen laitoksen on peruutettava tai oikaistava asiakirja välittömästi ja taannehtivasti. Ks. yksityiskohtaisemmin ratkaisuehdotukseni Altun ym. (C-359/16, EU:C:2017:850, 21 kohta).

47 Asia, jossa annettiin 6.9.2018 tuomio Alpenrind ym. (C-527/16, EU:C:2018:669), on tästä mainio esimerkki. Kyseisessä asiassa vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltainen laitos ilmoitti todistukset antaneelle laitokselle, että tämän kyseisille työntekijöille antamat esitettävät A1-asiakirjat eivät olleet päteviä. Todistukset antanut laitos kieltäytyi peruuttamasta asiakirjoja. Tämän erimielisyyden johdosta asianomaiset jäsenvaltiot veivät asian hallintotoimikuntaan, joka antoi päätöksen kyseisten asiakirjojen peruuttamisesta. Todistukset antanut laitos ei kuitenkaan peruuttanut näitä asiakirjoja tämän sovittelumenettelyn päätyttyä.

85. En tässä yhteydessä pyri luomaan vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimessa nostettavien kanteiden yksipuolisuuden ja toimivaltaisten laitosten välisen yhteistyön välille mitään vastakkainasettelua. Mielestäni näiden kahden toimintakeinon on todellisuudessa *kuljettava käsi kädessä*, koska ne täydentävät toisiaan. Mielestäni tämä on myös palvelujen tarjoamisen yhteydessä tapahtuvasta työntekijöiden lähettämisestä työhön toiseen jäsenvaltioon sekä hallinnollisesta yhteistyöstä sisämarkkinoiden tietojenvaihtojärjestelmässä annetun asetuksen (EU) N:o 1024/2012 (IMI-asetus) muuttamisesta annetun direktiivin 96/71/EY täytäntöönpanosta annetun direktiivin 2014/67/EU[48] hengen mukaista.

86. Toimivaltaisten laitosten välisellä vuoropuhelulla voidaan hälventää mahdolliset kyseisen tapauksen tosiseikkoihin kohdistuvat epäilyt etenkin, jos petoksen toteaminen edellyttää tarkistusten tekemistä siinä jäsenvaltiossa, jossa todistus on annettu.[49] Siinä tapauksessa, että todistuksen antanut laitos mitätöi tai peruuttaa E 101 -todistuksen vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen pyynnöstä, asian saattaminen kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimen käsiteltäväksi voi osoittautua tarpeettomaksi. Toimivaltaisten laitosten välisellä vuoropuhelulla voidaan siten edistää prosessiekonomiaa.[50] Tällä vuoropuhelulla on keskeinen merkitys vielä senkin jälkeen, kun vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuin on antanut asiassa tuomion. Näin on erityisesti siksi, että vain todistuksen antaneella laitoksella on toimivalta mitätöidä E 101 -todistus siten, että ratkaisu pätee koko unionissa,[51] eikä vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuin voi muuta kuin jättää tämän todistuksen huomioimatta siinä vireillä olevassa menettelyssä. Lisäksi tällä vuoropuhelulla voidaan varmistaa petoksesta aiheutuneiden taloudellisten seurausten korvaaminen ja se, että työntekijöille ei aiheudu haittaa heidän käyttäessään oikeuttaan sosiaaliturvaan.[52]

c) Keskinäisen luottamuksen periaate

87. Toiseksi keskinäisen luottamuksen periaatetta ei mielestäni ole perusteltua tulkita eri tavalla kuin mitä tässä ehdotan. Aluksi on korostettava, että todetessaan, että E 101 -todistus on hankittu vilpillisesti, vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuin ei suinkaan kyseenalaista sitä, onko todistuksen antanut laitos noudattanut unionin oikeutta. Tällaisen petoksen toteaminen ei siis tarkoita sitä, että kyseisen laitoksen katsotaan syyllistyneen unionin oikeuden rikkomiseen, vaan ainoastaan sitä, että työnantaja on petoksellaan johtanut tätä harhaan.

48 15.5.2014 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EUVL 2014, L 159, s. 11). Tämän direktiivin 6 artiklan 10 kohdassa säädetään erityisesti, että tietopyyntö ei estä toimivaltaisia viranomaisia toteuttamasta sovellettavan kansallisen tai unionin oikeuden mukaisesti toimenpiteitä työntekijöiden lähettämistä koskevien sääntöjen väitetyn rikkomisen tutkimiseksi ja estämiseksi.

49 Tarkoitan tässä erityisesti tuomioon Altun johtaneessa asiassa kyseessä olleen petoksen kaltaisia petoksia, jotka tehdään perustamalla tiettyyn jäsenvaltioon ”pöytälaatikkoyhtiöitä” ainoastaan siinä tarkoituksessa, että voitaisiin lähettää työntekijöitä työhön toiseen jäsenvaltioon. Irlanti ja komissio menevät kuitenkin niin pitkälle, että ne väittävät, että vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimella *ei voi olla näyttöä petoksesta, ellei vuoropuhelua todistuksen antaneen laitoksen kanssa ole käyty*. Tämä väite on ilmeisen kohtuuton. Vaikka todistuksen antaneen laitoksen kanssa käytävästä vuoropuhelusta voikin olla hyötyä todisteiden hankkimisessa, se ei ole välttämätöntä. Kyseisellä laitoksella ei nimittäin aina ole vastaanottavan jäsenvaltion viranomaisia paremmat mahdollisuudet todeta petos. Ratkaisevat seikat voidaan usein todeta vastaanottavassa jäsenvaltiossa. Näin on pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa on erityisesti arvioitava, onko työnantajalla sivutoimipaikka kyseisessä jäsenvaltiossa ja onko sen työntekijöillä liittymä tähän sivutoimipaikkaan (ks. tämän ratkaisuehdotuksen osa C). Unionin lainsäätäjä on lisäksi itse korostanut vastaanottavan jäsenvaltion viranomaisille annetun valvontatehtävän merkitystä direktiivissä 2014/67, jonka 7 artiklassa olennaisin osin säädetään, että tämän direktiivin ja direktiivin 96/71 noudattamisen valvonnasta ovat vastuussa kyseisen jäsenvaltion viranomaiset, joita lähettävän jäsenvaltion viranomaiset tarvittaessa avustavat.

50 Jos Ranskan viranomaiset olisivat käsiteltävässä asiassa aloittaneet vuoropuhelun aikaisemmin, todistukset antanut laitos olisi luultavasti mitätöinyt E 101 -todistukset, koska se on kieltäytynyt siitä lähinnä vanhentumiseen liittyvistä syistä.

51 Ks. ratkaisuehdotukseni Altun ym. (C-359/16, EU:C:2017:850, 56 kohta).

52 Ks. jäljempänä tämän ratkaisuehdotuksen alaviitteessä 56 esittämäni näkemykset.

88. Siinä tapauksessa, että todistuksen antanut laitos on tämän vuoropuhelun yhteydessä ja vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisen laitoksen pyynnöstä tutkinut E 101 -todistuksen uudelleen ja päättänyt pysyttää sen voimassa, koska todistusta ei sen mukaan ole hankittu eikä siihen ole vedottu vilpillisesti, keskinäisen luottamuksen periaate tietenkin velvoittaa vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimen ottamaan asianmukaisesti huomioon tämän vastauksen ja seikat, joihin laitos on mahdollisesti vedonnut sen tueksi. Tämä periaate ei kuitenkaan voi velvoittaa kyseistä tuomioistuinta katsomaan, että tämä vastaus sitoo sitä, vaikka sillä on muuten näyttöä petoksesta.

89. Tässä kohden ei voida soveltaa analogisesti sellaisista siviili- ja rikosoikeuden alalla annetuista unionin säädöksistä tehtyjä päätelmiä, joissa kansalliset tuomioistuimet velvoitetaan tunnustamaan ja panemaan täytäntöön tiettyjä toisten jäsenvaltioiden antamia asiakirjoja voimatta lähtökohtaisesti kyseenalaistaa niiden paikkansapitävyyttä. Kyseiset säädökset koskevat nimittäin *oikeusviranomaisten* välistä yhteistyötä, mikä oikeuttaa näissä säädöksissä vahvistetun tunnustamis- ja täytäntöönpanojärjestelmän perustana olevan vankan keskinäisen luottamuksen.[53] Tämän tasoista luottamusta ei kuitenkaan voida edellyttää *tuomioistuimelta*, kun kyseessä on toisen jäsenvaltion *hallintoviranomaisen* kannanotto. Toisin sanoen keskinäisen luottamuksen periaatteella ei voida perustella sitä, että todistukset antaneelle laitokselle annetaan jonkinlainen veto-oikeus vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimen toimivaltaan jättää huomioimatta E 101 -todistus, joka on hankittu tai johon on vedottu vilpillisesti.

90. Muistutan joka tapauksessa lopuksi siitä, että keskinäisen luottamuksen periaatteen luoma *olettama* siitä, että unionin oikeutta noudatetaan, on toki vahva, muttei kuitenkaan kumoamaton. Päinvastoin, tämä olettama voidaan kumota ”poikkeuksellisissa olosuhteissa”.[54] Mielestäni näytön esittäminen petoksesta tarkoittaa tällaisia olosuhteita.

d) Yhteen ainoaan sosiaaliturvajärjestelmään kuulumisen ja oikeusvarmuuden periaatteet

91. Kolmanneksi myöskään yhteen ainoaan sosiaaliturvajärjestelmään kuulumisen periaate[55] ei edellytä erilaista tulkintaa. Kuten Vueling korostaa, pääasioissa petoksen toteaminen ja riidanalaisten E 101 -todistusten huomioimatta jättäminen johtaisivat muun muassa siihen, että Vueling tuomittaisiin maksamaan CRPNPAC:lle osaa Ranskassa maksamatta jääneistä sosiaaliturvamaksuista vastaava määrä vahingonkorvauksia, vaikka todistuksen antanut laitos kieltäytyy tällä hetkellä muuttamasta kantaansa Vuelingin Espanjassa jo maksamista sosiaaliturvamaksuista, mikä tosiasiallisesti merkitsee kaksinkertaisten sosiaaliturvamaksujen perimistä samasta toiminnasta.

92. Tällaisista seurauksista ei kuitenkaan aiheudu haittaa asianomaisille työntekijöille, vaan *petokseen syyllistyneelle työnantajalle*. Tämä on kuitenkin itse aiheuttanut itselleen tällaisten seurausten riskin rikkomalla petoksellaan asetuksen N:o 1408/71 sääntöjä. Näillä seurauksilla saattaa lisäksi olla petoksia ehkäisevä vaikutus.[56]

53 Ks. esim. eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston päätöksen 2002/584/YOS (EYVL 2002, L 190, s. 1) yhteydessä tuomio 10.11.2016, Poltorak (C-452/16 PPU, EU:C:2016:858, 45 kohta). Ks. myös tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012 (EUVL 2012, L 351, s. 1) (jäljempänä Bryssel I a -asetus) yhteydessä tuomio 16.7.2015, Diageo Brands (C-681/13, EU:C:2015:471, 40 ja 63 kohta).

54 Ks. erityisesti tuomio 5.4.2016, Aranyosi ja Căldăraru (C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 82 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

55 Ks. tästä periaatteesta edellä tämän ratkaisuehdotuksen 57 kohta.

56 Yleensä petoksen toteamisesta pitäisi erityisesti olla seurauksena, että kyseiset työntekijät vakuutetaan taannehtivasti vastaanottavan jäsenvaltion sosiaaliturvajärjestelmässä. Nykyisellään yhteensovittamisasetuksiin ei kuitenkaan sisälly säännöksiä tämän taannehtivan sosiaaliturvajärjestelmästä toiseen siirtymisen taloudellisten seurausten korvaamisesta, etenkään työnantajan aiheettomasti maksamien sosiaaliturvamaksujen osalta. Tästä siirtymisestä aiheutuvat ongelmat voidaan kuitenkin selvittää toimivaltaisten laitosten yhteistyön hengessä neuvottelemalla ratkaisulla. Silloin, kun vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuin on todennut petoksen lainvoimaisella tuomiolla, todistuksen antaneen laitoksen on tältä osin mielestäni tehtävä tästä tuomioistuimen ratkaisusta johtopäätökset peruuttamalla riidanalaiset todistukset ja pyrkimällä tällaiseen neuvotteluratkaisuun. Tässä yhteydessä keskinäisen luottamuksen on nimittäin toimittava molempiin suuntiin (ks. ratkaisuehdotukseni Altun ym., C-359/16, EU:C:2017:850, 65 kohta). Näiden taloudellisten seurausten korvaamista helpottavista järjestelyistä sitä paitsi säädetään ehdotuksessa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi [asetuksen N:o 883/2004] ja [asetuksen N:o 987/2009] muuttamisesta (COM(2016) 815 final), jonka hyväksymismenettely on kesken.

93. Neljänneksi oikeusvarmuuden periaatteesta on riittävää muistuttaa, että henkilö, joka on keinotekoisesti luonut tietyn unionin oikeudessa säädetyn etuuden saantiedellytykset tai kiertänyt niitä, ei voi pätevästi vedota mainittuun periaatteeseen riitauttaakseen sen, että kyseinen oikeus on petoksen ja väärinkäytön kieltoa koskevan periaatteen nojalla evätty. [57]

e) Oikeus tehokkaaseen oikeussuojaan

94. Viidenneksi ylimääräisenä toteamuksena totean, että asiassa C-37/18 ehdottamaani tulkintaa tukevat perusteet, jotka liittyvät tehokkaaseen oikeussuojaan, johon Poignantin kaltaisella työntekijällä on oikeus tilanteessa, jossa hänen työnantajansa on syyllistynyt petokseen.

95. Kun työnantaja tekee petoksen E 101 -todistuksella, se epää kyseiseltä työntekijältä sosiaaliturvamaksut siihen sosiaaliturvajärjestelmään, jossa hänet unionin lainsäätäjän asetuksessa N:o 1408/71 antamien lainvalintasääntöjen mukaan olisi pitänyt vakuuttaa. Mikäli tämä lainsäädäntö on edullisempi kuin se, jonka piirissä työntekijää on perusteettomasti pidetty työnantajan petoksen takia, siitä aiheutuu ensiksi mainitulle vahinkoa, josta hänellä on oikeus saada korvaus. Mielestäni olisi jokseenkin outoa, jos E 101 -todistuksen sitovaa vaikutusta koskevalla oikeuskäytännöllä, jonka unionin tuomioistuin on vahvistanut muun muassa työntekijöiden vapaan liikkuvuuden turvaamiseksi, voitaisiin rajoittaa mahdollisuutta nostaa tällainen korvauskanne.

96. Tämän näkökohdan lisäksi on korostettava, että työntekijällä ei ole mahdollisuutta aloittaa toimivaltaisten viranomaisten välistä vuoropuhelua asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdan nojalla eikä huolehtia siitä, että se aloitetaan. Jos vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimen toimivalta jättää tällaisen korvauskanteen yhteydessä huomioimatta E 101 -todistus, josta on osoitettu, että se on hankittu vilpillisesti, olisi riippuvainen tämän vuoropuhelun kulusta, kyseisen työntekijän oikeudelle saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi asetettaisiin edellytyksiä, joihin hän ei voi itse mitenkään vaikuttaa. Mielestäni tällainen lopputulos ei juurikaan sovi yhteen tehokkaita oikeussuojakeinoja koskevan oikeuden kanssa, sellaisena kuin siitä määrätään Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa.

97. Komissio toki väitti istunnossa unionin tuomioistuimen esittämään kysymykseen antamassaan vastauksessa, että työntekijä voi nostaa kanteen lähettävän jäsenvaltion (eli todistuksen antaneen laitoksen jäsenvaltion ja sen jäsenvaltion, jossa työnantajalla lähtökohtaisesti on kotipaikka) tuomioistuimissa, jotka ovat täysin toimivaltaisia jättämään E 101 -todistuksen huomioimatta tai mitätöimään sen.

98. Tältä osin on myönnettävä, että yleisesti ottaen oikeus tehokkaaseen oikeussuojaan ei takaa oikeussubjektille oikeutta saattaa asiansa valitsemansa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tärkeintä on lähtökohtaisesti se, että jossakin on tuomioistuin, jossa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeet ovat turvattuina ja jossa oikeussubjekti voi nostaa kanteen. [58]

99. Katson kuitenkin, että työntekijällä on työsuhteen heikompana osapuolena oltava mahdollisuus *saada asiansa helposti* tuomioistuimen käsiteltäväksi voidakseen vedota oikeuksiinsa työnantajaa vastaan. Mielestäni tämä sisältyy tehokasta oikeussuojaa koskevan oikeuden asettamiin vaatimuksiin.

57 Ks. vastaavasti tuomio 22.11.2017, Cussens ym. (C-251/16, EU:C:2017:881, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja ratkaisuehdotukseni Altun ym. (C-359/16, EU:C:2017:850, 66 kohta).

58 Ks. tuomio 21.10.2015, Gogova (C-215/15, EU:C:2015:710, 45 ja 46 kohta) ja Fawcett, J. J., "The impact of Article 6(1) of the ECHR on private international law", *International & Comparative Law Quarterly*, 2007, 56(1), s. 1.

100. Tältä osin merkityksellinen vertailukohta on Bryssel I a -asetuksen 21 artikla.[59] Työntekijä voi tämän säännöksen mukaisesti valita, nostaako hän työnantajaansa vastaan kanteen sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jossa tällä on kotipaikka. Unionin lainsäätäjä on kuitenkin ennen kaikkea tehnyt työntekijälle mahdolliseksi sen, että työntekijä voi nostaa kanteen sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa hän itse tavallisesti työskentelee, koska tätä oikeuspaikkaa pidetään sekä riita-asian läheisyyden että työntekijän suojeluvelvoitteen kannalta sopivimpana.[60]

101. E 101 -todistuksen sitovaa vaikutusta koskevan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön laajentamisella koskemaan tällaista tilannetta vietäisiin käytännössä työntekijältä mahdollisuus nostaa kanne siinä tuomioistuimessa, joka parhaiten pystyy ratkaisemaan riidan ja suojelemaan hänen etujaan ja joka lisäksi vaikuttaa minusta ainoalta ”realistiselta” oikeuspaikalta E 101 -todistuksella tehdyn petoksen tapauksessa. Todennäköistä nimittäin on, että paikallisen kielen osaamattomuus, tietämättömyys paikallisista oikeussäännöistä ja etäisyys omasta kotipaikasta saavat työntekijän luopumaan oikeuksiensa käyttämisestä todistuksen antaneen laitoksen jäsenvaltion tuomioistuimessa.[61]

f) Ehdottamani tulkinnan rajat

102. Määritän vielä ehdottamani tulkinnan rajat. Kyse ei nimittäin ole siitä, että tunnustettaisiin yleinen toimivalta E 101 -todistuksen kyseenalaistamiseen vastaanottavassa jäsenvaltiossa. Yhtäältä vain kyseisen jäsenvaltion tuomioistuin voi jättää todistuksen huomioimatta.[62] Toisaalta tällä todistuksella luotu olettama kyseisessä sosiaaliturvajärjestelmässä vakuuttamisen sääntöjenmukaisuudesta ei poistu myöskään tässä tuomioistuimessa. Se vain muuttuu kumoamattomasta olettamasta sekamuotoiseksi olettamaksi: se voidaan kumota, jos on näyttöä unionin oikeudessa – eikä kansallisessa oikeudessa – tarkoitetusta petoksesta, joka määritellään suppeasti. Kuten olen ratkaisuehdotukseni tässä osassa kautta linjan tuonut esiin, E 101 -todistusta ei voida jättää huomioimatta pelkkien peto*sepäilyjen* perusteella, vaan *petoksen osoittavien seikkojen* perusteella, jotka petoksen olemassaoloon vetoavien oikeussubjektien on itse esitettävä.

103. Tällaisesta ratkaisusta aiheutuvasta protektionismin riskistä, johon oikeuskirjallisuudessa toisinaan viitataan, on riittävää todeta, että jäsenvaltioilla on oltava keskinäinen luottamus toistensa tuomioistuimiin, jotka yhteistyössä unionin tuomioistuimen kanssa toteuttavat niille yhteisesti annettua tehtävää turvata se, että perussopimusten tulkinnassa ja soveltamisessa noudatetaan lakia. Kansalliseen tuomioistuimeen ei siten voida kohdistaa epäilyjä protektionismista, koska sen riippumattomuus edellyttää objektiivisuuden noudattamista ja sitä, ettei elimellä ole muuta intressiä

59 Sen 1 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan sosiaaliturva on jätetty Bryssel I a -asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Näin ollen tätä asetusta ei sovelleta mahdollisiin työntekijän todistuksen antanutta laitosta vastaan nostamiin kanteisiin. Tämä poikkeus ei sitä vastoin koske työntekijän työnantajaansa vastaan nostamaa korvauskannetta, vaikka kanteen perusteena olisi se, että jälkimmäinen on jättänyt täyttämättä sosiaaliturvavelvoitteensa (ks. tuomio 14.11.2002, Baten, C-271/00, EU:C:2002:656, 48 kohta).

60 Ks. tuomio 15.1.1987, Shenavai (266/85, EU:C:1987:11, 16 kohta) ja tuomio 27.2.2002, Weber (C-37/00, EU:C:2002:122, 40 kohta). Olen tältä osin taipuvainen katsomaan, että pääasian tilanteen kaltaisessa tilanteessa kyseessä olevien työntekijöiden tavanomainen työskentelypaikka ei sijaitse lähettävässä jäsenvaltiossa vaan vastaanottavassa jäsenvaltiossa (ks. tämän ratkaisuehdotuksen 147 kohta).

61 Ks. analogisesti alueellisesta toimivallasta kuluttajansuojan alalla tuomio 27.6.2000, Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, 22–24 kohta).

62 Ks. a contrario myös tuomio 11.7.2018, komissio v. Belgia (C-356/15, EU:C:2018:555, 105 kohta), jossa unionin tuomioistuin totesi kyseisen lainsäädännön unionin oikeuden vastaiseksi toiseksi siksi, että siinä ei rajoituttu antamaan yksin tuomioistuimille toimivaltaa todeta petoksen olemassaolo ja jättää tästä syystä A1-todistus huomioimatta, vaan siinä annettiin tämä mahdollisuus kansallisille hallintoviranomaisille tuomioistuinmenettelyn ulkopuolella.

asian ratkaisun lopputulokseen kuin oikeussääntöjen tiukka soveltaminen. Unionin tuomioistuin valvoo aktiivisesti tämän riippumattomuuden noudattamista.[63] Lisäksi se voi ennakkoratkaisumenettelyn yhteydessä valvoa, että petostapauksia koskevaa poikkeusta käytetään oikein.[64]

g) Välipäätelmä

104. Katson siis edellä esitetyn perusteella, että vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimella on toimivalta jättää huomioimatta E 101 -todistus, joka on hankittu tai johon on vedottu vilpillisesti. Asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdassa tarkoitetun toimivaltaisten laitosten välisen vuoropuhelun kulku ei vaikuta mitenkään kyseisellä tuomioistuimella tällaisessa tilanteessa olevaan toimivaltaan. Vaikka kyseisen jäsenvaltion laitos ei olisi vielä aloittanut tätä vuoropuhelua, vaikka tämä vuoropuhelu olisi käynnissä tai vaikka todistuksen antanut laitos ei yhtyisi ensiksi mainitun laitoksen näkemykseen, kyseisen tuomioistuimen on silti jätettävä todistus huomioimatta, jos sillä on näyttöä petoksesta. Tuomiota Altun ei mielestäni voida tulkita siten, että siinä asetetaan tämän tulkinnan vastaisia edellytyksiä.

2. Toissijaisesti: toimivaltaisten laitosten välisen vuoropuhelun kulkuun liittyvien edellytysten soveltaminen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa

105. Muistutan, että Vuelingin, Tšekin hallituksen, Irlannin ja komission tuomiosta Altun esittämän tulkinnan mukaan vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimella on toimivalta jättää E 101 -todistus huomioimatta petostapauksessa vain sillä edellytyksellä, että vastaanottavan jäsenvaltion viranomaiset ovat saattaneet todistuksen antaneen laitoksen tarkasteltavaksi konkreettisia seikkoja, joiden perusteella on aihetta ajatella, että todistus on hankittu vilpillisesti, ja että jälkimmäinen laitos ei ole näiden seikkojen valossa tutkinut todistusta uudelleen kohtuullisessa määräajassa.

106. Niiden mukaan nämä edellytykset eivät nyt käsiteltävissä asioissa täyty. Ranskan viranomaisten olisi pitänyt ottaa yhteyttä todistuksen antaneeseen laitokseen toukokuussa 2008 sen jälkeen, kun työsuojeluviranomainen oli laatinut tarkastuspöytäkirjan. Ne kuitenkin tekivät näin vasta sitten, kun cour d'appel de Paris oli antanut Vuelingille rikostuomion 31.1.2012.[65] Yhtiön mukaan sillä, että Ranskan viranomaiset olivat myöhemmin käyneet tietojenvaihtoa tämän laitoksen kanssa, ei ole merkitystä. Komissio lisää, että koska mainittu laitos päätti pysyttää riidanalaiset E 101 -todistukset voimassa,[66] yhteistyömenettelyä olisi pitänyt jatkaa pyrkimällä ratkaisemaan asia sovinnollisesti hallintotoimikunnassa.

63 Ks. tuomio 27.2.2018, Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117) ja tuomio 25.7.2018, Minister for Justice and Equality (tuomioistuinjärjestelmän puutteet) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

64 Kansallisten tuomioistuinten mahdolliset virheet voitaisiin, jos ne ovat tapahtuneet viimeisessä oikeusasteessa, saada tuomituiksi myös nostamalla kyseistä jäsenvaltiota vastaan vahingonkorvauskanne (tuomio 30.9.2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513) tai jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskeva kanne (tuomio 4.10.2018, komissio v. Ranska (pidätys irtaimen omaisuuden tuotosta), C-416/17, EU:C:2018:811).

65 Tästä Ranskan hallitus selitti istunnossa, että tosiseikkojen tapahtuma-aikaan oli käytäntönä, että työsuojeluviranomainen toimitti työsuojelurikoksia koskevat tarkastuspöytäkirjansa sekä toimivaltaiselle Urssafille että syyttäjälle. Kun viimeksi mainittu oli haastanut työnantajan vastaamaan asiasta rikostuomioistuimessa, Urssaf odotti, kunnes tässä menettelyssä oli annettu ratkaisu. Jos tuomio oli langettava, laitos ilmoitti siitä todistuksen antaneelle laitokselle. Toisin sanoen Ranskan viranomaiset katsoivat, ettei todistuksen antaneelle laitokselle tarvinnut ilmoittaa tästä heti, kun E 101 -todistuksen pätevyydestä oli herännyt epäilyjä, vaan vasta sen jälkeen, kun tuomioistuin oli todennut kontradiktorisessa menettelyssä, että sosiaaliturvasääntöjä oli rikottu.

66 Vueling väittää unionin tuomioistuimessa, että todistuksen antanut laitos vahvisti riidanalaisten E 101 -todistusten *perusteltavuuden*. Huomautan kuitenkin, että 5.12.2014 tehdystä päätöksestä, josta yhtiö toimitti unionin tuomioistuimelle virallisen käännöksen, ilmenee, että laitos yhtyi Ranskan viranomaisten arviointiin siitä, mitä sosiaaliturvalainsäädäntöä kyseisiin työntekijöihin olisi pitänyt soveltaa; kyseiset todistukset pidettiin kuitenkin voimassa yksinomaan tarkoituksenmukaisuusnäkökohtien vuoksi (ks. myös edellä tämän ratkaisuehdotuksen 27 ja 28 kohta). Tämän arvioiminen kuuluu kuitenkin ennakkoratkaisua pyytäneille tuomioistuimille, jotka ovat yksin toimivaltaisia arvioimaan tosiseikkoja.

107. Yhtäältä vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimelta ei mielestäni voida evätä sen toimivaltaa jättää huomioimatta E 101 -todistus, joka on hankittu tai johon on vedottu vilpillisesti, pelkästään sillä perusteella, että asia saatettiin sen käsiteltäväksi *ennen kuin* vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltainen laitos *oli aloittanut* asetuksen N:o 1408/71 84 a artiklan 3 kohdan mukaisen *vuoropuhelun*. Tällainen tulkinta on välttämätön jo pelkästään siksi, että niin rikos- kuin siviilikanteenkin voi nostaa Poignantin kaltainen yksityinen oikeussubjekti, joka ei voi mitenkään vaikuttaa toimivaltaisten viranomaisten välisen vuoropuhelun aloittamiseen eikä tietää sen kulusta. Kuten Ranskan hallitus väittää, jotta todistuksen antanut laitos voisi vilpittömän yhteistyön periaatteen mukaisesti ottaa kantaa E 101 -todistukseen ja tarvittaessa peruuttaa sen, on välttämätöntä ja riittävää, että tämä vuoropuhelu käydään *ennen kuin vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuin antaa asiassa lopullisen ratkaisun*.

108. Toisaalta ja siltä osin kuin on kyse vuoropuhelun lopputuloksesta, ymmärrän Vuelingin, Tšekin hallituksen, Irlannin ja komission tuomiosta Altun esittämän tulkinnan niin, että vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuin on toimivaltainen jättämään huomioimatta E 101 -todistuksen, joka on hankittu tai johon on vedottu vilpillisesti, *joko* silloin, kun todistuksen antanut laitos ei ole tutkinut todistuksen perusteltavuutta eikä tehnyt kohtuullisessa määräajassa päätöstä sen pysyttämisestä tai peruuttamisesta, *tai* silloin, kun tämä laitos on tehnyt kyseisen päätöksen kyseisessä määräajassa, mutta ei ole päätöksensä perusteluissa nimenomaisesti käsitellyt vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen ilmoittamia seikkoja.[67]

109. Käsiteltävissä asioissa on yhtäältä todettava, että todistuksen antanut laitos teki riidanalaisia E 101 -todistuksia koskevan ensimmäisen päätöksensä kahden vuoden kuluttua Ranskan viranomaisten esittämän alkuperäisen pyynnön vastaanottamisesta, ja lopullinen päätös tehtiin yli kahden ja puolen vuoden kuluttua tämän pyynnön vastaanottamisesta.[68] Näitä päätöksiä ei siis selvästikään tehty kohtuullisessa määräajassa.[69] Toisaalta todistuksen antanut laitos ei lopullisen päätöksensä perusteluissa tarkastellut Ranskan viranomaisten petoksesta esittämiä seikkoja eli muun muassa vääriä asuinpaikkailmoituksia.[70]

110. Olen siis sitä mieltä, että toimivaltaisten laitosten vuoropuhelua koskevien (mahdollisten) edellytysten on katsottava täyttyvän pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa.

C Unionin oikeudessa tarkoitettu petoksen käsite

111. Ennakkoratkaisua pyytäneiden tuomioistuinten muotoilemat kysymykset perustuvat olettamaan siitä, että Vueling syyllistyi petokseen, jonka ranskalainen rikostuomioistuin oli todennut lopullisesti.

112. Yhtäältä tämä olettama perustuu kuitenkin petoksen käsitteeseen *sellaisena kuin se määritellään Ranskan oikeudessa*. Tässä yhteydessä petosta luonnehtii se, että Ranskan oikeutta rikottiin tahallisesti. Tuomiossa Altun unionin tuomioistuin tarkoitti kuitenkin antaa sosiaaliturvapetokselle *itsenäisen merkityksen*. Kyseisessä tuomiossa unionin tuomioistuin totesi, että vilpin toteaminen perustuu joukkoon sellaisia samansuuntaisia indisioita, joista on nähtävissä samalla vilpin sekä objektiivinen että

67 Muistutan, että tuomioon Altun johtaneessa asiassa E 101 -todistukset antanut laitos oli hyvinkin vastannut vastaanottavan jäsenvaltion viranomaisille. Tämä laitos ei kuitenkaan ollut vastauksessaan ottanut huomioon tietoja, joihin kyseiset viranomaiset olivat vedonneet.

68 Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 27 ja 28 kohta.

69 Esimerkiksi asetusehdotuksessaan, joka on parhaillaan unionin lainsäätäjän käsiteltävänä, komissio aikoo asettaa todistuksen antaneelle laitokselle määräajan, joka on 25 työpäivää toisen laitoksen tekemän E 101 -todistuksen uudelleentarkastelua ja tarvittaessa sen oikaisemista tai peruuttamista koskevan pyynnön vastaanottamisesta.

70 Toki 9.12.2014 päivätyssä kirjeessä, johon on viitattu tämän ratkaisuehdotuksen 30 kohdassa, mainitaan, että Espanjan viranomaiset eivät olleet todenneet vilpillistä tarkoitusta. Tällaista mainintaa ei kuitenkaan sisälly 5.12.2014 tehtyyn päätökseen. Tässä kirjeessä sen paremmin kuin päätöksessäkään ei tarkastella Ranskan viranomaisten tästä esittämiä seikkoja.

subjektiivinen tekijä. Objektiivinen tekijä muodostuu siitä, että ne E 101 -todistuksen saamisen ja siihen vetoamisen edellytykset, joista säädetään asetuksen N:o 1408/71 II osastossa, eivät ole täyttyneet. Subjektiivinen tekijä muodostuu puolestaan asianomaisten tarkoituksesta kiertää mainitun todistuksen myöntämisedellytyksiä tai sivuuttaa ne sen edun saamiseksi, joka todistukseen liittyy.[71]

113. Toisaalta unionin tuomioistuimessa on kyseenalaistettu se olettama, että kyseessä on unionin oikeudessa tarkoitettu petos. Vueling väittää, ettei se ole syyllistynyt kumpaankaan tällaisen petoksen muodostavista tekijöistä. Tätä mieltä on myös Tšekin hallitus, kun taas komissio esittää tältä osin joitakin varauksia. Vain Poignant, CRPNPAC ja Ranskan hallitus katsovat, että käsiteltävissä asioissa petos on näytetty kiistattomasti (ja lopullisesti) toteen.

114. Tässä tilanteessa ennakkoratkaisua pyytäneille tuomioistuimille on mielestäni aiheellista antaa joitakin unionin oikeudessa tarkoitetun petoksen käsitteen tulkintaan liittyviä hyödyllisiä ohjeita jo siitäkin syystä, että ne voivat tarkistaa, ovatko petoksen tunnusmerkit käsiteltävissä asioissa täyttyneet. Nämä täsmennykset ovat tarpeen myös oikeusvarmuuden vuoksi, jotta estetään jäsenvaltioita tekemästä toisistaan eroavia arviointeja ja keskenään ristiriitaisia päätöksiä siitä, mikä on sosiaaliturvaan kohdistuva petos.

115. Näin ollen tarkastelen seuraavaksi petoksen objektiivisen (2) ja subjektiivisen tekijän (3) tulkintaa pääasiassa kyseessä olevien olosuhteiden valossa. Aluksi on kuitenkin aiheellista esittää joitakin selvennyksiä, jotka mielestäni auttavat hahmottamaan paremmin sitä yleistä asiayhteyttä, johon nyt käsiteltävät asiat liittyvät (1).

1. Halpalentoyhtiöiden organisaatiorakenne ja Ranskan ja unionin lainsäätäjien reaktiot

116. Tarkastelemieni selvitysten mukaan ”vakiintuneiden” lentoyhtiöiden organisaatio perustuu perinteisesti säteittäiseen liikennöintimalliin (hub-and-spoke). Siinä yhtiöillä on yksi (ja toisinaan useampi) pääasiallinen tukikohta, ns. keskuslentoasema (hub), josta käsin lennot määrälentoasemille (spokes) on järjestetty ja jossa vaihdot jatkolennoille tapahtuvat. Pääasiallisessa tukikohdassa sijaitsevat muun muassa yhtiön kotipaikka ja lentokonekalusto, ja se on myös lentohenkilökunnan ”kotiasema”[72] eli lentoasema, jossa lentohenkilökunta saa työvuorolistansa, josta käsin se lähtee hoitamaan tehtäviään ja johon se palaa tehtäviensä päätyttyä. Sitä vastoin määrälentoasemat ovat pelkkiä laskeutumispaikkoja.

117. Halpalentoyhtiöt ovat vähitellen kehittäneet toisenlaisen mallin eli kahden pisteen välisen liikennöintimallin (point-to-point). Vaikka näillä yhtiöillä on yleensä aina pääasiallinen tukikohta, joka toimii niiden hubina, ne tarjoavat lähinnä lyhyitä kahden määrälentoaseman välisiä lentoyhteyksiä, mikä mahdollistaa useita lentokoneiden kääntöjä nopeaan tahtiin. Helpottaakseen kaikin tavoin näitä kääntöjä yhtiöt ovat sijoittaneet käyttämilleen lentoasemille henkilökuntaa ja kalustoa pidemmäksi aikaa ja tässä yhteydessä perustaneet uusia kotiasemia, joiden merkitys logistiikan ja henkilöstön kannalta kasvaa vähitellen.

71 Tuomio Altun, 50–52 kohta.

72 Tosiseikkojen tapahtuma-aikaan tämä käsite oli määritelty teknisten sääntöjen ja hallinnollisten menettelyjen yhdenmukaistamisesta siviili-ilmailun alalla 16.12.1991 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3922/91 (EYVL 1991, L 373, s. 4), sellaisena kuin se on muutettuna 12.12.2006 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1899/2006 (EUVL 2006, L 377, s. 1), liitteessä III. Liitteessä III annetun määritelmän mukaan ”kotiasemalla” (home base) tarkoitetaan ”lentotoiminnan harjoittajan miehistön jäsenelle nimeämää paikkaa, jossa miehistön jäsen tavallisesti aloittaa ja lopettaa työjakson tai peräkkäisten työjaksojen sarjan ja jossa lentotoiminnan harjoittaja ei tavallisesti vastaa hänen majoituksestaan”. Tämä on enimmäislentoaikaa ja pakollisia lepoaikoja koskevien sääntöjen soveltamisen kannalta ratkaiseva käsite. Sen vuoksi jokaiselle miehistön jäsenelle on nimettävä kotiasema. Liite III on sittemmin korvattu kahteen otteeseen, ensin 11.12.2007 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 8/2008 (EUVL 2008, L 10, s. 1) ja sitten 20.8.2008 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 859/2008 (EUVL 2008, L 254, s. 1), muuttamatta kuitenkaan tätä määritelmää.

118. Tässä yhteydessä tietyille halpalentoyhtiöille on muodostunut käytännöksi ottaa palvelukseensa työntekijöitä, jotka määrätään pysyvästi työhön niiden muiden jäsenvaltioiden alueilla sijaitseviin toissijaisiin tukikohtiin, ja soveltaa heihin pääasiallisen tukikohtansa jäsenvaltion sosiaali- ja sosiaaliturvalainsäädäntöä toissijaisten tukikohtien sijaintivaltioiden sääntöjen ja sosiaaliturvamaksujen jäädessä sivuun. Näin tehdäkseen kyseiset yhtiöt ovat turvautuneet erityisesti työntekijöiden työhön lähettämistä koskevaan järjestelmään vedoten siihen, että niiden toiminta muissa jäsenvaltioissa kuin siinä, missä yhtiön pääasiallinen tukikohta sijaitsee, kuuluu palvelujen tarjoamisen vapauteen.[73]

119. Ranskan lainsäätäjä on pyrkinyt estämään tämän käytännön täsmentämällä, mitä lentoyhtiön kiinteällä toimipaikalla tarkoitetaan, ja antanut sille määritelmän, joka on lähellä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tälle käsitteelle annettua määritelmää, perustellakseen Ranskan lainsäädännön soveltamista työlain L. 1262-3 §:n nojalla.[74] Tätä tarkoitusta varten säädettiin siviili-ilmailulain R. 330-2-1 §, jossa täsmennetään, että L. 1262-3 §:ää sovelletaan lentoliikenneyrityksiin, kun niillä on Ranskan alueella ”tukikohta”, jolla tarkoitetaan ”tiloja tai infrastruktuuria, josta käsin yritys harjoittaa pysyvästi, tavanomaisesti ja jatkuvasti lentoliikennetoimintaa käyttäen palkkaamiaan työntekijöitä ja jossa on sen työntekijöiden ammatillisen toiminnan tosiasiallinen keskus”.[75] Käsiteltävissä asioissa cour d’appel de Paris perusteli 31.1.2012 Vuelingille antamaansa rikostuomiota nimenomaan näillä säännöksillä. Se katsoi, ettei työhön lähettämistä koskevia sääntöjä voitu soveltaa, koska yhtiöllä oli Roissyssa tällainen ”tukikohta”.[76]

120. Myös unionin lainsäätäjä on kiinnittänyt huomiota kyseiseen käytäntöön. Tästä on muistutettava, että vaikka asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 2 kohdan a alakohdassa annetaan lentoyhtiöiden lentohenkilökunnasta erityisiä sääntöjä – joita nyt käsiteltäviin asioihin sovelletaan ajallisesti ja joihin palaan jäljempänä –, unionin lainsäätäjä ei yksinkertaisuuden vuoksi ottanut näitä erityisiä sääntöjä asetuksen N:o 883/2004 alkuperäiseen versioon. Lentohenkilökunnan tilannetta oli siten arvioitava kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa työskenteleviä työntekijöitä koskevien yleisten sääntöjen perusteella, mikä tarkoitti useimmiten sitä, että lentohenkilökuntaan sovellettiin sen valtion lainsäädäntöä, jossa työnantajalla oli kotipaikka. Antaessaan asetusta N:o 465/2012[77] unionin lainsäätäjä käytti kuitenkin tilaisuutta hyväkseen lisätäkseen asetukseen N:o 883/2004 uuden erityisen säännön, johon sisältyvän oikeudellisen fiktion mukaan lentohenkilökunnan *katsotaan työskentelevän*

73 Ks. tarkemmin Urban, Q., ”Le droit individuel applicable au personnel d’une compagnie aérienne *low cost* à l’épreuve de son organisation en réseau” teoksessa Lyon-Caen, A. ja Urban, Q., *Le droit du travail à l’épreuve de la globalisation*, Dalloz, 2008, s. 119 ja sitä seuraavat sivut; Jorens, Y., *Fair aviation for all, a discussion on some legal issues*, ETF, tammikuu 2019, erityisesti. s. 12, 13 ja 19–31 ja komission kertomus Euroopan parlamentille, neuvostolle, talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – ”Ilmailustrategia Euroopalle: korkeiden sosiaalisten standardien ylläpitäminen ja edistäminen”, 1.3.2019, COM(2019) 120 final. Ks. samasta aiheesta tuomio 14.9.2017, Nogueira ym. (C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:688).

74 Muistutan, että tässä artiklassa lähinnä säädetään, että työnantaja ei voi vedota työhön lähettämistä koskeviin säännöksiin, jos sillä on kiinteä toimipaikka Ranskan alueella. En aio kuitenkaan tässä ratkaisuehdotuksessa ottaa kantaa kyseisen artiklan yhteensopivuuteen unionin oikeuden kanssa.

75 Oikeuskirjallisuudessa on ehdotettu, että lentoliikenteen harjoittamisen yhteisistä säännöistä yhteisössä 24.9.2008 annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 1008/2008 (uudelleen laadittu toisinto) (EUVL 2008, L 293, s. 3) lisättäisiin tukikohdan määritelmä, joka on lähellä Ranskan oikeudessa säädettyä määritelmää (an airport at which the airline permanently bases aircraft and crew and from where it operates routes. Both fleet and personnel return to the base at the end of the day), määrittämään infrastruktuuria, josta käsin lentoyhtiö harjoittaa pysyvää ja jatkuvaa toimintaansa, eli sijoittautumisvapautta koskevien EUT-sopimuksen määräysten soveltamisalaan kuuluvaa toissijaista toimipaikkaa. Ks. em. Jorens, Y., s. 29 ja 30.

76 Mielestäni on erityisen valitettavaa, että tämä tuomioistuin ei perustellut päätöstään asetuksen N:o 1408/71 kannalta. Sen sijaan se nojautui perusteluissaan kansallisiin säännöksiin (mikä vaikuttaa jo sinänsä kyseenalaiselta unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatteen noudattamisen kannalta), joilla ymmärtääkseni on pantu täytäntöön palvelujen tarjoamisen yhteydessä tapahtuvasta työntekijöiden lähettämisestä työhön toiseen jäsenvaltioon 16.12.1996 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 96/71/EY (EYVL 1997, L 18, s. 1). Nämä säännökset kuuluvat siten *työoikeuteen*, eikä niillä voi olla suoraan merkitystä arvioitaessa, onko asetukseen sisältyviä *sosiaaliturvasääntöjä* noudatettu. Näissä kahdessa säädöksessä mainitut työhön lähettämisen käsitteet ja työhön lähettämiselle asetetut edellytykset ovat tietenkin lähekkäisiä, mutta kuitenkin erillisiä. Vaikka niiden välillä voidaan tietyiltä osin osoittaa yhtäläisyyksiä (kuten olen tässä ratkaisuehdotuksessa tehnyt), ei voida suoraan katsoa, että yhdellä alalla tehtyjä ratkaisuja voitaisiin automaattisesti soveltaa toiseen.

77 [Asetuksen N:o 883/2004] ja [asetuksen N:o 987/2009] muuttamisesta 22.5.2012 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 465/2012 (EUVL 2012, L 149, s. 4).

ainoastaan siinä jäsenvaltiossa, jossa kotiasema sijaitsee, ja tämä olettama tarkoittaa, että lentohenkilökuntaan sovelletaan lex loci laboris -säännön mukaisesti kyseisen jäsenvaltion lainsäädäntöä.[78] Toisin sanoen ”kotiasemasta” tuli lentoyhtiöiden lentohenkilökuntaan sosiaaliturvan alalla sovellettava liittymäperuste.

2. Petoksen objektiivinen tekijä

121. Muistutan, että petoksen objektiivinen tekijä muodostuu siitä, että E 101 -todistuksen saamisen ja siihen vetoamisen edellytykset eivät ole täyttyneet.

122. Esillä olevissa asioissa on syytä heti selventää erästä seikkaa, joka koskee oikeudellista perustaa, jonka nojalla todistuksen antanut laitos antoi riidanalaiset E 101 -todistukset. Tällaisella todistuksella ei nimittäin voida missään tapauksessa todistaa, että siinä säännöksessä, jonka perusteella se on annettu, asetettuja edellytyksiä on noudatettu.[79]

123. Tältä osin Cour de cassationin sosiaalijaosto mainitsee ennakkoratkaisupyynnössään ja asiassa C-37/18 esittämässään ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessä, että todistukset oli annettu asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan ja täytäntöönpanoasetuksen N:o 574/72 11 artiklan 1 kohdan perusteella eli työntekijöiden lähettämiseen sovellettavien sääntöjen perusteella.

124. Tribunal de grande instance de Bobigny sitä vastoin antaa ymmärtää asiassa C-370/17 esittämässään ennakkoratkaisupyynnössä, että mainitut todistukset on annettu asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan ja täytäntöönpanoasetuksen N:o 574/72 12 a artiklan 1 a alakohdan eli kansainvälistä liikennettä harjoittavien yritysten matkustavaan tai lentävään henkilökuntaan sovellettavien sääntöjen perusteella. Tämän tuomioistuimen ensimmäisessä kysymyksessä tämä näkemys asetetaan kuitenkin kyseenalaiseksi toteamalla, että todistukset on tosiasiallisesti annettu sekä täytäntöönpanoasetuksen N:o 574/72 11 artiklan 1 kohdan että sen 12 a artiklan 1 a alakohdan eli sekä työntekijöiden lähettämistä että matkustavaa tai lentävää henkilökuntaa koskevien sääntöjen ”mukaisesti”.

125. Todellisuudessa, kuten unionin tuomioistuimen hallussa olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee ja kuten Cour de cassationin sosiaalijaosto mainitsee, Vueling pyysi riidanalaisia E 101 -todistuksia ja todistukset antanut laitos antoi nämä todistukset (yksinomaan) työntekijöiden lähettämistä koskevien sääntöjen perusteella. Lähden siis ratkaisuehdotuksessani tästä olettamasta. Tribunal de grande instance de Bobignyn, joka on yksin toimivaltainen arvioimaan tosiseikkoja, asiana on tarkistaa, pitääkö se paikkansa.[80]

126. Tämän täsmennettyäni selitän, miksi E 101 -todistuksia ei pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa voitu pätevästi antaa työntekijöiden lähettämistä koskevien sääntöjen nojalla (a). Sen jälkeen selitän, miksi kyseisiä työntekijöitä ei myöskään olisi voitu laittaa sen jäsenvaltion, missä työnantajalla on kotipaikka, lainsäädännön alaisuuteen matkustavaa tai lentävää henkilökuntaa koskevien sääntöjen nojalla tai pitää sen alaisina (b).

78 Ks. asetuksen N:o 883/2004 11 artiklan 5 kohta, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 465/2012.

79 Ks. ratkaisuehdotukseni A-Rosa Flussschiff (C-620/15, EU:C:2017:12, 35 kohta).

80 Tribunal de grande instance de Bobignyn toimittamat selitykset ja sen esittämän ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen sanamuoto muistuttavat Vuelingin perusteluista. Unionin tuomioistuimelle toimittamissaan huomautuksissa tämä yhtiö nimittäin katsoo, että käsiteltävässä asiassa asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdassa mainitut edellytykset täyttyvät, ja väittää, että riidanalaiset E 101 -todistukset annettiin tämän asetuksen 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan ja täytäntöönpanoasetuksen N:o 574/72 12 a artiklan 1 a alakohdan perusteella.

a) Asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan soveltamatta jättäminen kansainvälistä liikennettä harjoittavien lentoyhtiöiden lentohenkilökuntaan

127. Vueling väittää, että asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdassa ja täytäntöönpanoasetuksen N:o 574/72 11 artiklan 1 kohdassa mainittuja työntekijöiden lähettämistä koskevia sääntöjä voidaan soveltaa kansainvälistä matkustajaliikennettä harjoittavan lentoyhtiön lentohenkilökuntaan.

128. Kuten Poignantin ja CRPNPAC:n edustajat istunnossa väittivät, tällaisen lentoyhtiön lentohenkilökunta kuuluu mielestäni kuitenkin asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan soveltamisalaan, eikä sitä voida ”lähettää työhön” toiseen jäsenvaltioon kyseisen asetuksen 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla.

129. Tämä tulkinta seuraa *ensinnäkin* asetuksen N:o 1408/71 rakenteesta. Työntekijöiden lähettämistä koskevat säännöt ja kansainvälistä liikennettä harjoittavien yritysten matkustavaan ja lentävään henkilökuntaan sovellettavat säännöt muodostavat, kuten tämän asetuksen 14 artiklan otsikosta ilmenee, kaksi kyseisen asetuksen 13 artiklan 2 kohdan a alakohdassa vahvistettuun lex loci laboris -periaatteeseen tehtyä poikkeusta. Asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan rakenne ja suhde 13 artiklaan osoittavat, että ensiksi mainitun poikkeuksen tarkoituksena ei suinkaan ole se, että siihen voidaan vedota jälkimmäisestä poikkeamiseksi.

130. Tämä tulkinta on *toiseksi* välttämätön, kun otetaan huomioon asetuksen N:o 1408/71 merkityksellisten säännösten sanamuoto, luettuna siinä yleisessä asiayhteydessä, johon kyseiset säännökset kuuluvat. Muistutan, että 14 artiklan 1 kohdan a alakohtaa sovelletaan ”*jäsenvaltion* alueella toimivan yrityksen palveluksessa tavallisesti työskentelevään henkilöön, jonka tämä yritys lähettää *toisen jäsenvaltion* alueelle suorittamaan siellä työtä”. Kyseisen asetuksen 14 artiklan 2 kohdan a alakohtaa sitä vastoin sovelletaan tilanteeseen, jossa työntekijöiden katsotaan työskentelevän, kuten kyseisen kohdan alussa todetaan, ”*kahden tai useamman jäsenvaltion* alueella”. [81]

131. Vaikka tässä asetuksessa ei määritellä asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua työntekijöiden lähettämisen käsitettä, kyseisessä säännöksessä mainitut edellytykset ilmentävät tilannetta, jossa kotimaassaan pysynyt työntekijä, joka tavallisesti työskentelee tietyssä jäsenvaltiossa, määrätään tilapäisesti työhön johonkin toiseen jäsenvaltioon, ja jossa hän työn päätyttyä palaa ensiksi mainittuun valtioon. Lentoyhtiön lentohenkilökunta, joka työskentelee lentokoneen miehistössä kansainvälisessä liikenteessä, ei voi kuulua tällaiseen järjestelmään, koska sillä ei ole mitään liittymää sen *jäsenvaltion* alueeseen, jossa se tavallisesti työskentelee. Tällaiselle henkilökunnalle, jonka työ on lähtökohtaisesti liikkuvaa, työskentely *useissa jäsenvaltioissa* on normaali osa työn kulkua. [82] Tällä asiayhteydellä voidaan perustella se, että unionin lainsäätäjä on kyseisessä asetuksessa vahvistanut tällaiselle henkilökunnalle erityisen liittymäperusteen. [83]

81 Kursivoinnit tässä.

82 Ks. vastaavasti tuomio 19.3.2015, Kik (C-266/13, EU:C:2015:188, 59 kohta).

83 Ks. samansuuntaisesti Gamet, L., ”Personnel des aéronefs et lois sociales françaises: les compagnies *low cost* dans les turbulences du droit social français”, *Droit social*, 2012, s. 502 ja matkustavan henkilökunnan osalta analogisesti Lhernould, J. F. ja Palli, B., ”Le statut social du chauffeur routier international à la lumière des dernières propositions législatives communautaires”, *Droit social*, 2017, s. 1057.

132. *Lisäksi* unionin tuomioistuimen mukaan asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohtaa on poikkeuksena tulkittava suppeasti.[84] Tätä säännöstä ei siten voida soveltaa *analogisesti* kyseisen artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun matkustavaan tai lentävään henkilökuntaan.[85]

b) Asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan tulkinta pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa

133. Mielestäni toteamus, jonka mukaan riidanalaisia E 101 -todistuksia ei voitu pätevästi antaa työntekijöiden lähettämistä koskevien säännösten nojalla, voi jo sinänsä luonnehtia petoksen objektiivista tekijää.

134. Koska asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 2 kohdan a alakohdassa edellytetään lähtökohtaisesti sen jäsenvaltion, jossa työnantajalla on kotipaikka, lainsäädännön soveltamista, ja koska E 101 -todistukset on *hypoteettisesti* voitu antaa tämän säännöksen nojalla, katson kuitenkin aiheelliseksi selittää (jottei minua moitittaisi formalistiseksi), miksi todistukset antanut laitos ei voinut pätevästi antaa kyseisiä todistuksia myöskään tämän säännöksen nojalla.

135. Tältä osin on muistutettava, että vaikka asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 2 kohdan a alakohdassa lähtökohtaisesti edellytetään sen jäsenvaltion lainsäädännön soveltamista, jossa työnantajalla on kotipaikka, siinä myös varaudutaan tiettyjen poikkeusten soveltamiseen. Erityisesti sen i alakohdassa säädetään, että ”jos kysymyksessä olevalla yrityksellä on sivutoimipaikka tai [kiinteä toimipaikka] muun jäsenvaltion alueella kuin sen, missä sillä on kotipaikka, tällaisen sivutoimipaikan tai [kiinteän toimipaikan] palveluksessa oleva henkilö on sen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, jonka alueella tällainen sivutoimipaikka tai [kiinteä toimipaikka] sijaitsee”.

136. Tämän sanamuodon mukaan kyseistä sääntöä sovelletaan työntekijään, jos seuraavat kaksi edellytystä täyttyvät samanaikaisesti: yhtäältä työnantajalla on oltava sivutoimipaikka tai kiinteä toimipaikka muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, missä sillä on kotipaikka; toisaalta työntekijän on oltava tämän yksikön ”palveluksessa”.

137. *Ensimmäisestä edellytyksestä* on tältä osin huomautettava, että unionin tuomioistuimessa käydyissä keskusteluissa siitä, onko pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa kyse sivutoimipaikasta tai kiinteästä toimipaikasta, heijastuivat mielestäni edellä tämän ratkaisuehdotuksen 117–119 kohdassa esitetyt selitykset. Vueling nimittäin väittää, että tosiseikkojen tapahtuma-aikaan se ainoastaan liikennöi koeluonteisesti säännöllisiä lentoja useiden Espanjan kaupunkien ja Pariisin välillä ja että niiden lähtö- ja saapumisajat edellyttivät sitä, että tietyt lentokoneet oli lentojen välillä pysäköitävä yöksi Pariisin Charles-de-Gaullen lentoaseman liikennealueelle. Näin Vueling torjuu ajatuksen, jonka mukaan sillä olisi ollut kyseisellä lentoasemalla tällainen yksikkö tai muu toissijainen toimipaikka, ja lähinnä väittää käyttäneensä palvelujen tarjoamisen vapauttaan.

138. Nähdäkseni ei ole kuitenkaan epäilystäkään siitä, että käsiteltävissä asioissa on kyse asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan i alakohdan mukaisesta sivutoimipaikasta tai kiinteästä toimipaikasta.

84 Ks. analogisesti tuomio 6.9.2018, Alpenrind ym. (C-527/16, EU:C:2018:669, 95 kohta).

85 Täsmennän kuitenkin sitä, että koska asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 2 kohdan a alakohtaa sovelletaan ainoastaan lentävään henkilökuntaan, joka työskentelee kahden tai useamman jäsenvaltion alueella, se ei tietenkään koske työntekijöitä, jotka työskentelevät ainoastaan sisäisillä lennoilla. Heidän tapauksessaan on sovellettava asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdassa vahvistettua lex loci laboris -periaatetta (ks. tästä asia, jossa annettiin 27.4.2017 tuomio A-Rosa Flussschiff, C-620/15, EU:C:2017:309), ja näihin työntekijöihin voidaan soveltaa työntekijöiden lähettämistä koskevia sääntöjä. Käsiteltävissä asioissa ei kuitenkaan ole kyse tästä erityistilanteesta, koska kansainvälistä matkustajaliikennettä harjoittavan lentoyhtiön lentohenkilökunta työskentelee usein eri jäsenvaltioihin kulkevilla lennoilla. Huomautan myös, että ratkaisu voi olla toisenlainen sovellettaessa asetuksen N:o 883/2004, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 465/2012, 11 artiklan 5 kohtaa. Siinä vahvistetun oikeudellisen olettaman mukaan lentohenkilökunnan ei nimittäin enää katsota työskentelevän useammassa jäsenvaltiossa, vaan sen katsotaan työskentelevän ainoastaan siinä jäsenvaltiossa, jossa on sen kotiasema (ks. tämän ratkaisuehdotuksen 120 kohta).

139. On nimittäin huomautettava, että sivutoimipaikan tai kiinteän toimipaikan käsitettä ei määritellä mitenkään kyseisessä asetuksessa, eikä siinä ole myöskään viittausta asiaa koskevaan jäsenvaltioiden oikeuteen. Näin ollen tälle käsitteelle on annettava itsenäinen tulkinta, joka on määriteltävä sen tavanomaisen merkityksen mukaan, joka sillä on yleiskielessä, ottamalla samalla huomioon se asiayhteys, jossa sitä käytetään, ja sen lainsäädännön tavoitteet, johon se kuuluu. [86]

140. Tavanomaisessa merkityksessään ”sivutoimipaikalla” viitataan (yrityksen päätoimipaikan vastakohtana) tietyntyyppiseen toissijaiseen toimipaikkaan, joka (toisin kuin tytäryhtiö) ei ole oikeushenkilö ja jolla on tiettyä itsemääräämisvaltaa. Kiinteä toimipaikka on sen rinnakkaiskäsite, jolla tarkoitetaan päätoimipaikan nimissä ja lukuun toimivaa kiinteää yksikköä.

141. Asetuksen N:o 1408/71 asiayhteydestä ja tavoitteista on todettava, että koska tämä asetus on samanaikaisesti sekä sisämarkkinoiden sääntelyväline että kansainvälisen yksityisoikeuden väline, unionin tuomioistuimen näillä kahdella alalla käytetyille rinnakkaiskäsitteille antamista määritelmistä voidaan saada merkityksellisiä tulkintaviitteitä. Yhtäältä muistutan siitä, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti toisen jäsenvaltion lainsäädännön alaisten yhtiöiden jäsenvaltioon avaamat sivuliikkeet ovat niiden toissijaisia toimipaikkoja, jotka kuuluvat SEUT 49 artiklan soveltamisalaan. [87] Tässä yhteydessä toimipaikka merkitsee infrastruktuuria, jolla kyseisessä jäsenvaltiossa voidaan pysyvästi ja jatkuvasti harjoittaa ammatillista toimintaa ja josta käsin voidaan kääntyä muun muassa kyseisen jäsenvaltioiden kansalaisten puoleen. [88] Toisaalta vastaavasta tilanteesta on kyse siinä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä, joka koskee Bryssel I a -asetuksen 7 artiklan 5 kohdassa mainittua käsitettä ”sivuliike, agentuuri tai muu toimipaikka”, jolla unionin tuomioistuimen mukaan tarkoitetaan pysyvästi esiintyvää liiketoimintakeskusta, joka on olemassa ulospäin pääliikkeen jatkeena ja jolla on oma johto ja sellaiset aineelliset valmiudet, että se voi käydä liikeneuvotteluja kolmansien kanssa. [89]

142. Asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan i alakohdan mukainen sivutoimipaikka tai kiinteä toimipaikka on siis toissijainen sijoittautumispaikka, jonka toiminta on luonteeltaan pysyvää, joka harjoittaa ulospäin suuntautuvaa liiketoimintaa ja jolla on tähän tarkoitukseen organisoidut aineelliset ja inhimilliset voimavarat sekä tietty itsemääräämisoikeus työnantajan päätoimipaikkaan nähden.

143. Katson Cour de cassationin sosiaalijaoston näkemyksen [90] mukaisesti, että lentoliikenteen alalla sovellettuna sivutoimipaikan tai kiinteän toimipaikan käsite on pitkälti, ellei täysin, sama kuin tukikohdan käsite, sellaisena kuin se määritellään erityisesti Ranskan oikeudessa. [91]

144. Cour d’appel de Paris, joka antoi Vuelingille rikostuomion 31.1.2012, katsoi edellä tämän ratkaisuehdotuksen 19, 21 ja 24 kohdassa selostettujen tosiseikkojen perusteella, että kyseisellä lentoyhtiöllä oli Roissyssa tällainen tukikohta. Jollei ennakkoratkaisua pyytäneiden tuomioistuinten, jotka ovat yksin toimivaltaisia arvioimaan tosiseikkoja, tekemistä tarkistuksista muuta ilmene, sitä voidaan mielestäni perustellusti luonnehtia sivutoimipaikaksi tai kiinteäksi toimipaikaksi asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan i alakohdassa tarkoitetulla tavalla . [92]

86 Ks. erityisesti tuomio 22.3.2018, Anisimovienė ym. (C-688/15 ja C-109/16, EU:C:2018:209, 89 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

87 Ks. tuomio 9.3.1999, Centros (C-212/97, EU:C:1999:126, 17–21 kohta) ja tuomio 26.9.2013, Texdata Software (C-418/11, EU:C:2013:588, 63 kohta).

88 Ks. tuomio 30.11.1995, Gebhard (C-55/94, EU:C:1995:411, 28 kohta) ja tuomio 11.12.2003, Schnitzer (C-215/01, EU:C:2003:662, 32 kohta).

89 Ks. tuomio 22.11.1978, Somafer (33/78, EU:C:1978:205, 12 kohta) ja tuomio 11.4.2019, Ryanair (C-464/18, EU:C:2019:311, 33 kohta).

90 Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 41 kohta.

91 Ks. tästä määritelmästä tämän ratkaisuehdotuksen 119 kohta.

92 Yksi mahdollinen ero sivutoimipaikan tai kiinteän toimipaikan käsitteen ja tukikohdan käsitteen välillä voi olla ensiksi mainittuun käsitteeseen liitetty itsemääräämisvallan vaatimus, jota jälkimmäiseen käsitteeseen ei näytä sisältyvän. Joka tapauksessa on selvää, että Roissyssa sijainneella Vuelingin tukikohdalla oli johtaja ja laillinen edustaja, joten käsiteltävissä asioissa tähän kysymykseen ei ole tarpeen syventyä tarkemmin.

145. Tämän säännöksen mukaisesta *toisesta edellytyksestä*, jonka mukaan kyseisen työntekijän on oltava työnantajan sivutoimipaikan tai kiinteän toimipaikan ”palveluksessa”, Vueling väitti, ettei sen Roissyssa olevassa tukikohdassa (jonka olemassaolon se siis kiistää) työskentelevien ”lähetettyjen” työntekijöiden tilanne voinut olla tällainen, koska sillä ei ollut työnantajalle ominaista määräysvaltaa eikä henkilöstöhallinnollista päätäntävaltaa lentohenkilöstöön nähden, sillä sen henkilöstöhallinto oli aina kuulunut yhtiön Barcelonassa olevan kotipaikan vastuulle. Mielestäni on kuitenkin varsin selvää, että kyseinen edellytys täyttyy käsiteltävien asioiden olosuhteiden kaltaisissa olosuhteissa.

146. On tässä yhteydessä korostettava, että asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohdassa mainitulla lex loci laboris -yleissäännöllä pyritään takaamaan kaikkien jäsenvaltion alueella työskentelevien henkilöiden *yhdenvertainen* kohtelu,[93] kun taas asetuksen 14 artiklan 2 kohdan a alakohtaan sisältyvät säännöt ilmentävät pyrkimystä määrittää liittymäperusteet, joiden mukaan työntekijään läheisimmin liittyvä lainsäädäntö määräytyy kansainvälisessä yksityisoikeudessa tavanomaisesti noudatetun *läheisyysperiaatteen* mukaisesti tilanteessa, jossa ei voida osoittaa mitään yksittäistä aluetta, jolla toimintaa harjoitetaan. Kun siis työntekijä työskentelee työnantajan sivutoimipaikan tai kiinteän toimipaikan palveluksessa, häneen sovelletaan sen jäsenvaltion lainsääntöä, jossa tämä yksikkö sijaitsee, koska tämän lainsäädännön katsotaan liittyvän kyseiseen työntekijään läheisemmin kuin sen valtion lainsäädännön, jossa työnantajalla on kotipaikka.[94]

147. Läheisyysperiaatteen vaikutusten osalta on mahdollista soveltaa analogisesti kansainvälistä yksityistä työoikeutta koskevassa oikeuskäytännössä tehtyjä päätelmiä. Kyseisellä alalla on jo kauan katsottu, että pääsääntöisesti työsuhteella on läheinen liittymä yhtäältä *sen paikkakunnan, jolla työntekijä tosiasiallisesti työskentelee*, lainsäädäntöön ja toisaalta sen tuomioistuimeen.[95] Tilanteessa, jossa työntekijä työskentelee monissa eri paikoissa, unionin tuomioistuin on todennut erityisesti tuomiossa Nogueira ym.,[96] joka koski nimenomaan lentohenkilökuntaa, että työsuhteella oli merkittävä liittymä siihen *paikkakuntaan, josta käsin* työntekijä pääasiallisesti täyttää velvoitteensa työnantajaansa kohtaan, joka on sama kuin paikka, jossa hän saa ohjeita kuljetustehtäviään varten ja organisoi työnsä, josta hän lähtee hoitamaan tehtäviään ja johon hän palaa tehtäviensä jälkeen. Kyseisessä tuomiossa unionin tuomioistuin katsoi, että lentohenkilökunnan tapauksessa tämä paikkakunta vastaa, jollei ole näyttöä päinvastaisesta, kotiasemaa.[97]

148. Asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan i alakohtaan sovellettuna läheisyysperiaate tarkoittaa, että tämän säännöksen soveltamiseksi on riittävää tarkistaa, työskenteleekö työntekijä työnantajan *sivutoimipaikassa tai kiinteässä toimipaikassa* vai *siitä käsin*. Lentohenkilöstön tapauksessa tilanne on pääsääntöisesti tällainen, jos se on sen kotiasema, kuten pääasioissa näyttää olevan, kun otetaan huomioon tämän ratkaisuehdotuksen 19 ja 21 kohdassa kuvatut olosuhteet. Ennakkoratkaisua pyytäneiden tuomioistuinten tehtävä on jälleen tarkistaa, pitääkö tämä paikkansa.

3. Petoksen subjektiivinen tekijä

149. Kuten edellä totesin, petoksen olemassaolon toteamiseksi on osoitettava, että asianomaisen henkilön *tarkoituksena* oli kiertää E 101 -todistusten myöntämisedellytyksiä tai sivuuttaa ne sen edun saamiseksi, joka todistukseen liittyy. Esillä olevissa asioissa Vueling esittää, ettei se pyrkinyt peittelyyn vaan että se oli ilmoittanut Ranskan viranomaisille työntekijöidensä lähettämisestä ja pyytänyt toimivaltaiselta ranskalaiselta laitokselta kyseisen työntekijöiden lähettämisen jatkamista.

93 Ks. analogisesti tuomio 6.9.2018, Alpenrind ym. (C-527/16, EU:C:2018:669, 98 kohta).

94 Ks. Omarjee, I., *Droit européen de la protection sociale*, Larcier, 1. painos, 2018, s. 223 ja sitä seuraavat sivut.

95 Ks. tuomio 26.5.1982, Ivenel (133/81, EU:C:1982:199, 15 ja 20 kohta) ja tuomio 15.1.1987, Shenavai (266/85, EU:C:1987:11, 16 kohta).

96 Tuomio 14.9.2017 (C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:688). Ks. myös ratkaisuehdotukseni Nogueira ym. (C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:312).

97 Ks. tuomio 14.9.2017, Nogueira ym. (C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:688, 61, 63 ja 77 kohta). Kotiaseman käsitteestä ja sen käytöstä unionin oikeudessa ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 116 ja 120 kohta.

150. Unionin tuomioistuimen asiana ei ole määrittää, onko pääasiassa kyseessä olevissa olosuhteissa näytetty toteen, että Vuelingilla oli tällainen vilpillinen tarkoitus. Ennakkoratkaisua pyytäneille tuomioistuimille on kuitenkin esitettävä näiden olosuhteiden perusteella kaikki unionin oikeuden tulkintaan liittyvät seikat, joista voi olla niille apua asioiden ratkaisemiseksi.

151. Tältä osin on syytä heti muistuttaa, että todisteena vilpillisestä tarkoituksesta voi olla tarkoituksellinen teko, kuten se, että lähetetyn työntekijän tai tällaisen työntekijän lähettävän yrityksen todellisesta tilanteesta annetaan virheellinen kuvaus, tai tarkoituksellinen laiminlyönti, kuten se, että merkityksellisiä tietoja salataan.[98] Mielestäni kyseisen teon tai laiminlyönnin tarkoituksellisuus voidaan päätellä objektiivisista tosiseikoista.[99] Esitän tässä yhteydessä kaksi ylimääräistä huomautusta.

152. *Ensinnäkin* se, että kansainvälistä matkustajaliikennettä harjoittava lentoyhtiö on pyytänyt asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla E 101 -todistuksia määrätäkseen lentohenkilöstöään työhön toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevaan sivutoimipaikkaan, on jo sinänsä omiaan herättämään kysymyksiä sen tosiasiallisista vaikuttimista.

153. On nimittäin huomattava, että tämän asetuksen 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan soveltamisesta aiheutuu tosiasiallisesti kyseiselle yhtiölle kaksi merkittävää haittaa. Yhtäältä ja menettelylliseltä kannalta kyseinen yhtiö ei voi täytäntöönpanoasetuksen N:o 574/72 12 a artiklan 1 a alakohdan mukaan pyytää sen jäsenvaltion, jossa sillä on kotipaikka, toimivaltaista laitosta antamaan lentohenkilöstölleen E 101 -todistuksia (koska työntekijän on itse haettava tätä todistusta), kun taas saman asetuksen 11 artiklan 1 kohdan mukaan se voi tehdä niin, jos työntekijät lähetetään työhön toiseen jäsenvaltioon. Toisaalta asiakysymyksen osalta asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 2 kohdan a alakohdan i alakohdassa säädetään poikkeuksena, että sivuliikkeen tai kiinteän toimipaikan palveluksessa oleviin työntekijöihin sovelletaan sen jäsenvaltion lainsäädäntöä, jonka alueella sivutoimipaikka tai kiinteä toimipaikka sijaitsee, kun työntekijöiden lähettämistä koskevat säännöt muuten tekisivät mahdolliseksi välttää tämän poikkeuksen soveltamisen ja turvata sen jäsenvaltion lainsäädännön noudattamisen, jossa yrityksellä on kotipaikka.

154. *Toiseksi* muistutan, että ennakkoratkaisua pyytäneet tuomioistuimet mainitsivat, kuten edellä tämän ratkaisuehdotuksen 20 ja 24 kohdassa on esitetty, että Vueling oli ilmoittanut monien ”työhön lähetettyjen” työntekijöiden, jotka lisäksi olivat Ranskan kansalaisia, asuinpaikaksi oman päätoimipaikkansa osoitteen Espanjassa, vaikka he tosiasiallisesti asuivat Ranskassa, ja että puolet heistä ei tavallisesti työskennellyt Vuelingin lukuun ja heidät oli palkattu alle 30 päivää ennen heidän työkomennuksensa alkamispäivää, jotkut heistä edellisenä tai samana päivänä. Myös nämä seikat herättävät kysymyksiä.

155. Vaikka nimittäin oletettaisiin, että kansainvälistä liikennettä harjoittava lentoyhtiö virheellisesti luulee, että sen lentohenkilökuntaan voidaan soveltaa työntekijöiden lähettämistä koskevia sääntöjä,[100] sillä, että todistuksen antaneelle laitokselle ei ilmoiteta työntekijöiden oikeita asuinpaikkoja, saatetaan osaltaan peitellä näiden sääntöjen kiertämistä.

98 Ks. tuomio Altun, 53 kohta.

99 Ks. analogisesti unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten torjunnasta rikosoikeudellisin keinoin 5.7.2017 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1371 (EUVL 2017, L 198, s. 29) johdanto-osan 11 perustelukappale.

100 Ks. tästä kysymyksestä edellä tämän ratkaisuehdotuksen 127–132 kohta.

156. Tästä on huomautettava, että asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohta ei toki estä yritystä lähettämästä työntekijöitä työhön siihen jäsenvaltioon, jossa he asuvat. Kyseisessä säännöksessä ei myöskään kielletä sitä, että nämä työntekijät ovat sen jäsenvaltion kansalaisia, johon heidät lähetetään työhön. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan myöskään se, että henkilö on varta vasten palkattu toiseen jäsenvaltioon lähetettäväksi työntekijäksi, ei yksinään estä hänen kuulumistaan työntekijöiden lähettämistä koskevien sääntöjen soveltamisalaan. [101]

157. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että jos nämä seikat esiintyvät samanaikaisesti – eli jos palvelukseen otetaan työntekijöitä, joilla on jonkin jäsenvaltion kansalaisuus ja jotka asuvat kyseisessä jäsenvaltiossa, heidän lähettämisekseen työhön tähän samaan valtioon –, työhön lähettäminen on keinotekoista. [102] Muistutan tässä yhteydessä, että asetuksen N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan a alakohdan tavoitteena on erityisesti edistää palvelujen tarjoamisen vapautta sellaisten yritysten hyväksi, jotka käyttävät tätä vapautta lähettämällä työntekijöitä työhön muihin jäsenvaltioihin kuin siihen, johon ne ovat sijoittautuneet, ja tässä yhteydessä välttää hallinnollisia vaikeuksia. [103] Työntekijöiden lähettämistä koskevia sääntöjä ei siten voida soveltaa työntekijöihin, jotka on otettu palvelukseen suoraan siinä jäsenvaltiossa, johon heidät on tarkoitus lähettää. [104]

158. On viime kädessä ennakkoratkaisua pyytäneiden tuomioistuinten asia tarkistaa, miten Vueling on pääasioissa toiminut. Kyseiselle yhtiölle on tässä yhteydessä annettava tilaisuus torjua tässä ratkaisuehdotuksessa tarkastellut seikat oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takaamista koskevien vaatimusten mukaisesti. Sen on erityisesti kyettävä selittämään Espanjan viranomaisille antamansa virheelliset asuinpaikkailmoitukset.

D Rikostuomion oikeusvoima annettavaan siviilituomioon nähden

159. Asiassa C-37/18 esittämässään toisessa ennakkoratkaisukysymyksessä Cour de cassationin sosiaalijaosto lähinnä tiedustelee, onko unionin oikeuden ensisijaisuuden periaate esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin, jota rikostuomion oikeusvoima kansallisen oikeuden mukaan sitoo, määrää siviilituomiossa unionin oikeuden kanssa ristiriidassa olevasta rikostuomiosta tekemiensä johtopäätösten perusteella työnantajan maksamaan työntekijälle vahingonkorvauksia pelkästään sillä perusteella, että kyseinen työnantaja on aiemmin saanut rikostuomion samoista teoista.

160. Ranskan oikeusjärjestyksessä rikostuomion oikeusvoima siviiliasian ratkaisuun nähden on tuomioistuimissa kehitetty oikeusperiaate, josta Cour de cassationilla on vakiintunutta oikeuskäytäntöä, jonka mukaan rikostuomioistuinten ratkaisut ovat oikeusvoimaisia siviilituomioistuinten käsittelyissä kaikkiin nähden. Tämä oikeusvoima ei rajoitu pelkästään rikostuomion *tuomiolauselmaan*, jossa lausutaan syytetyn syyllisyydestä tai syyttömyydestä ja jossa hänet tuomitaan rangaistukseen tai vapautetaan syytteistä. Se ulottuu myös kyseisen ratkaisun *perusteluihin*. [105] Siviilituomioistuimen, joka lausuu samoista teoista kuin rikostuomioistuin, on siten

101 Ks. analogisesti tuomio 17.12.1970, Manpower (35/70, EU:C:1970:120, 14 kohta) ja tuomio 25.10.2018, Walltopia (C-451/17, EU:C:2018:861, 34 ja 35 kohta).

102 Pääasiassa kyseessä olevat olosuhteet voivat siten sijoittua petoksen ja oikeuden väärinkäytön välimaastoon. Lähtökohtaisesti nämä ovat kaksi eri käsitettä. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan väärinkäytön osoittaminen edellyttää näet yhtäältä sellaista objektiivisten olosuhteiden kokonaisuutta, josta ilmenee, että vaikka unionin säännöstössä vahvistettuja edellytyksiä on muodollisesti noudatettu, säännöstöllä tavoiteltua päämäärää ei ole saavutettu, ja toisaalta sellaista subjektiivista tekijää, joka koskee tarkoitusta saada unionin säännöstöstä johtuva etuus toteuttamalla keinotekoisesti edellytykset tämän etuuden saamiseksi (ks. ratkaisuehdotukseni Altun ym., C-359/16, EU:C:2017:850, alaviite 45). Näiden käsitteiden välillä ei kuitenkaan ole aina mahdollista tehdä selvää eroa.

103 Ks. tuomio 10.2.2000, FTS (C-202/97, EU:C:2000:75, 28 kohta) ja tuomio 4.10.2012, Format Urządzenia i Montaże Przemysłowe (C-115/11, EU:C:2012:606, 30 ja 31 kohta).

104 Ks. asetuksen (ETY) N:o 1408/71 14 artiklan 1 kohdan, 14 a artiklan 1 kohdan ja 14 b artiklan 1 ja 2 kohdan tulkinnasta 13.12.2000 annetun hallintotoimikunnan päätöksen N:o 181 (2001/891/EY) (EYVL 2001, L 329, s. 73) johdanto-osan 13 perustelukappale sekä Steinmeyer, H. D., ”*Title II – Determination of the legislation applicable*” teoksessa Fuchs, M. ja Cornelissen, R., *EU Social Security Law – A Commentary on EU Regulations 883/2004 and 987/2009*, Nomos, 2015, s. 167.

105 Oikeusvoima koskee siis kaikkea, mitä rikostuomioistuin on lopullisesti, väistämättä ja varmasti lausunut siviili- ja rikosoikeudellisen kanteen yhteisenä perusteena olevan teon olemassaolosta, sen oikeudellisesta luonnehdinnasta ja sen henkilön, jonka syyksi teko luetaan, syyllisyydestä.

kiellettyä kyseenalaistaa paitsi *syytetylle annettua langettavaa tai vapauttavaa tuomiota* myös rikostuomioistuimen tekemiä *tosiseikkoja koskevia toteamuksia* ja *oikeudellisia luonnehdintoja*. Näiden seikkojen oletetaan olevan totta, eikä tätä olettamaa voida kumota, mistä syystä niitä ei voida enää käsitellä siviilituomioistuimessa. [106]

161. Näin ollen cour d'appel de Paris tukeutui 4.3.2016 antamassaan tuomiossa Vuelingia vastaan 31.1.2012 annetussa rikostuomiossa tekemäänsä *luonnehdintaan*, jonka mukaan kyse oli *pimeästä työstä*, määrätäkseen tämän yhtiön maksamaan vahingonkorvauksia Poignantille. [107] Siinä tapauksessa, että unionin tuomioistuin katsoo (toisin kuin sille ehdotan), että vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuin ei voi jättää E 101 -todistusta huomioimatta pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa, tämä luonnehdinta on ristiriidassa unionin oikeuden kanssa. [108] Silloin on selvitettävä, saattoiko viimeksi mainittu tuomio olla pätevästi oikeusvoimainen siviiliasian käsittelyssä siltä osin kuin oli kyse Vuelingin syyksi luetun rikoksen luonnehdinnasta.

162. Mielestäni on aluksi täsmennettävä, että unionin oikeuden ensisijaisuuden periaate ei yksinään ole riittävä arviointiperuste tämän kysymyksen ratkaisemiseksi. Kyse ei nimittäin ole asetuksen N:o 1408/71 soveltamisen asettamisesta suoraan etusijalle oikeusvoiman periaatteeseen nähden, sellaisena kuin siitä säädetään Ranskan oikeudessa. En myöskään katso, että jäsenvaltioiden menettelyllisellä itsemääräämisoikeudella ja sen yhteydessä vastaavuus- ja tehokkuusvaatimuksilla, joihin Ranskan hallitus vetoaa, on tältä osin merkitystä. Sen määrittäminen, millä voi olla oikeusvoima, ei nimittäin ole menettelyllinen vaan aineellinen kysymys.

163. Tässä yhteydessä huomautan *yhtäältä*, että rikostuomion oikeusvoimaa siviiliasian käsittelyssä koskeva periaate voi rajoittaa unionin oikeuden tehokkuutta. Siviilituomioistuimen on nimittäin sovellettava rikostuomiota silloinkin, kun se on unionin oikeuden vastainen. *Toisaalta* kyseinen periaate heijastaa, kuten Poignant ja Ranskan hallitus korostavat, oikeutettua oikeusvarmuuden tavoitetta eli pyrkimystä välttää samoihin tosiseikkoihin perustuvien rikostuomioiden ja siviilituomioiden väliset ristiriitaisuudet. Siinä ilmentyvät epäsuorasti eräät lainkäyttöpoliittiset näkökohdat, jotka liittyvät rikostuomioistuimille annettuun erityiseen tehtävään. [109] Mielestäni unionin oikeuden tehokkuutta on siten punnittava vastakkain tämän oikeutetun tavoitteen kanssa. [110]

164. Tästä punninnasta on todettava, että unionin tuomioistuin on toistuvasti muistuttanut oikeusvoiman periaatteen tärkeydestä sekä unionin oikeusjärjestyksessä että kansallisissa oikeusjärjestyksissä. Sekä oikeusrauhan ja oikeussuhteiden vakauden että hyvän lainkäytön varmistamiseksi on näet tärkeää, että käytettävissä olevien oikeussuojakeinojen käytön tai näitä oikeussuojakeinoja varten säädettyjen määräaikojen päättymisen jälkeen lainvoimaisiksi tulleita tuomioistuinten ratkaisuja ei voida enää saattaa kyseenalaisiksi. Näin ollen unionin oikeudessa ei edellytetä, että kansallisen tuomioistuimen olisi jätettävä soveltamatta kansallisia menettelysääntöjä, joiden perusteella tuomioistuinratkaisu on oikeusvoimainen, vaikka siten olisi mahdollista lopettaa unionin oikeuden vastainen kansallinen tilanne. [111]

106 Ks. Cour de cassation, chambre civile, tuomio 7.3.1855, *Quertier*, Bull. civ. nro 31; Cour de cassation, 1. chambre civile, tuomio 24.10.2012, nro 11-20.442 ja Cour de cassation, chambre sociale, tuomio 18.2.2016, nro 14-23.468. Tätä periaatetta on tarkasteltava yhdessä sen periaatteen kanssa, jonka mukaan "riita-asioiden oikeudenkäynnissä on odotettava rikosoikeudenkäynnin ratkaisua" ja joka velvoittaa siviilituomioistuimen silloin, kun samoista teoista on vireillä sekä siviili- että rikosoikeudellinen menettely, lykkäämään asian käsittelyä siihen asti, kunnes lainvoimainen rikostuomio on annettu. Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 33 kohta, jossa tarkastellaan jälkimmäisen periaatteen soveltamista pääasioissa.

107 Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 24 ja 40 kohta.

108 Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 50 kohdassa esitetyt selitykset.

109 Cour de cassation on siten perustellut tätä oikeusvoimaa sillä, että "yhteiskuntajärjestystä murentaisi tällainen antagonistinen vastakkainasettelu, joka pelkästään yksityisen edun kannalta tarkasteltuna horjuttaisi vaadittavaa luottamusta rikostuomioistuinten antamiin tuomioihin ja saisi epäilemään syyttömäksi henkilöä, jonka rikostuomioistuin on tuominnut syylliseksi, ja vastuulliseksi vastaajaa, joka rikostuomioistuimen käsityksen mukaan ei ole tehnyt hänen syykseen luettua tekoa" (Cour de cassation, chambre civile, tuomio 7.3.1855, *Quertier*, Bull. civ. nro 31).

110 Ks. vastaavasti Kornezov, A., "Res Judicata of national judgments incompatible with EU law: time for a major rethink?", *Common Market Law Review*, nro 51, 2014, s. 809 ja sitä seuraavat sivut.

111 Ks. vastaavasti tuomio 24.10.2018, XC ym. (C-234/17, EU:C:2018:853, 52 ja 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

165. Kuten komissio toteaa, vaikka unionin oikeus ei ole esteenä sille, että rikostuomioistuimen ratkaisussa (toisin sanoen sen *tuomiolauselmassa*) annettua langettavaa tai vapauttavaa tuomiota pidetään oikeusvoimaisena ja että sitä ei voida enää kyseenalaistaa, vaikka se olisi unionin oikeuden vastainen,[112] tämän oikeusvoiman laajentamisella *rikostuomioistuimen tekemiin oikeudellisiin luonnehdintoihin* silloinkin, kun siviilituomioistuin toteaa niiden olevan ristiriidassa unionin oikeuden kanssa, rajoitettaisiin liikaa unionin oikeuden tehokkuutta. Silloin kyseisen yksityisen oikeussubjektin unionin oikeuden välittömään oikeusvaikutukseen perustuvia oikeuksia loukattaisiin uudelleen *toisella ratkaisulla*. Mielestäni unionin oikeus on siten esteenä tällaiselle oikeusvoimaa koskevalle kansalliselle oikeussäännölle.[113]

166. Toisin kuin Ranskan hallitus väittää, tuomiossa Di Puma ja Zecca[114] ei suinkaan kyseenalaisteta tätä tulkintaa. Muistutan, että kyseisessä tuomiossa unionin tuomioistuin totesi, että jäsenvaltioille unionin oikeudessa asetettu velvollisuus säätää tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia hallinnollisia seuraamuksia sisäpiirikaupoista ei ole esteenä kansalliselle säännölle, jonka mukaan rikostuomioistuimen ratkaisussa tehdyillä tosiseikkoja koskevilla toteamuksilla, jotka koskevat sisäpiirikaupan teonkuvauksen täyttävien tosiseikkojen toteen näyttämistä, on oikeusvoima, kun säännöstä seuraa, että jos rikostuomioistuin antaa syytetylle vapauttavan tuomion, samaan tekoon perustuva hallinnollista seuraamusmaksua koskeva menettely on päätettävä rangaistukseen tuomitsematta.

167. Unionin tuomioistuin kuitenkin ainoastaan totesi, että rikostuomion oikeusvoima hallintomenettelyssä annettuun päätökseen nähden ei ole esteenä sille, että rikos voidaan todeta ja siitä voidaan määrätä seuraamuksia tehokkaasti silloin, kun tosiseikkoja koskevat oikeusvoimaiset toteamukset on käsitelty rikostuomioistuimessa kontradiktorisessa menettelyssä ja kun näiden hallinnollisten seuraamusten määräämisestä vastaavalla kansallisella viranomaisella on saatavillaan keinoja varmistua siitä, että langettavaa tai vapauttavaa rikostuomiota annettaessa on otettu huomioon kaikki todisteet, jotka kyseisellä viranomaisella on käytössään.[115] Unionin tuomioistuin ei siten lausunut mitään tilanteesta, jossa rikostuomioistuin on tehnyt unionin oikeuden kanssa ristiriidassa olevia oikeudellisia luonnehdintoja – esimerkiksi tulkitsemalla sisäpiirikauppojen käsitettä unionin oikeuden vastaisella tavalla.

168. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Cour de cassationin sosiaalijaoston asiassa C-37/18 esittämään toiseen ennakkoratkaisukysymykseen, että unionin oikeus on esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin, jota rikostuomion oikeusvoima kansallisen oikeuden mukaan sitoo, määrää siviilituomiossa unionin oikeuden kanssa ristiriidassa olevasta rikostuomiosta tekemiensä johtopäätösten perusteella työnantajan maksamaan työntekijälle vahingonkorvauksia pelkästään sillä perusteella, että kyseinen työnantaja on aiemmin saanut rikostuomion samoista teoista.

112 Ks. vastaavasti tuomio 24.10.2018, XC ym. (C-234/17, EU:C:2018:853, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

113 Ks. vastaavasti tuomio 3.9.2009, Fallimento Olimpiclub (C-2/08, EU:C:2009:506, 29–31 kohta). Tämä oikeusvoiman käsitteen tulkinta ei ole Euroopassa yleisesti hyväksytty. Periaatteesta, jonka mukaan rikostuomio on oikeusvoimainen siviilituomioon nähden, on Saksassa ja Espanjassa luovuttu kokonaan, *common law* -oikeusjärjestelmän maissa sitä ei edes tunneta. Alankomaiden ja Portugalin lainsäädännöissä säädetään, että rikostuomioistuimen lausumilla on sama todistusarvo kuin pelkillä olettamilla (ks. Pradel, J., *Droit pénal comparé*, Précis Dalloz, 4. painos, 2016, s. 564–567).

114 Tuomio 20.3.2018 (C-596/16 ja C-597/16, EU:C:2018:192, 25, 28, 29 ja 32–34 kohta).

115 Ks. tuomio 20.3.2018, Di Puma ja Zecca (C-596/16 ja C-597/16, EU:C:2018:192, 32–34 kohta).

VI Ratkaisuehdotus

169. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa tribunal de grande instance de Bobignyn asiassa C-370/17 ja Cour de cassationin sosiaalijaoston asiassa C-37/18 esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97, sellaisena kuin se on muutettuna 18.12.2006 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1992/2006, 14 artiklan 1 kohdan a alakohtaa ja asetuksen (ETY) N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä 21.3.1972 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 574/72, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna asetuksella N:o 118/97, 11 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että vastaanottavan jäsenvaltion tuomioistuimella on toimivalta jättää E 101 -todistus huomioimatta, jos sillä on näyttöä siitä, että tämä todistus on hankittu tai siihen on vedottu vilpillisesti. Asetuksen N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 1992/2006, 84 a artiklan 3 kohdassa tarkoitetun toimivaltaisten laitosten välisen vuoropuhelun kulku ei vaikuta mitenkään tähän toimivaltaan.

2) Unionin oikeus on esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin, jota rikostuomion oikeusvoima kansallisen oikeuden mukaan sitoo, määrää siviilituomiossa unionin oikeuden kanssa ristiriidassa olevasta rikostuomiosta tekemiensä johtopäätösten perusteella työnantajan maksamaan työntekijälle vahingonkorvauksia pelkästään sillä perusteella, että kyseinen työnantaja on aiemmin saanut rikostuomion samoista teoista.

i — Tämän ratkaisuehdotuksen 15 kohtaan on tehty kielellisiä muutoksia sen ensimmäisen julkaisemisen jälkeen.